

SEPTENTRION

ORIENS

MIDY

OCCIDENS

G. fol. 98.

Mort

Richesse

Pauvreté

Mort par melancholie

Centre de Venus

Retrouve l'âge de la personne selon ces lignes.

30

30

10

20

**ŠTALIŠČA
ŠTUDENTOV
EKONOMSKE
FAKULTETE**

sprejeta na zboru študentov dne 8.4.1975

Zakon o visokem šolstvu predstavlja velik korak naprej v izgrajevanju samoupravnih socialističnih odnosov na področju visokega šolstva; zlasti pa študentje podpiramo tista njegova določila, ki govorijo o pravicah in dolžnostih študentov v visokošolskih samoupravi. Strinjamo se s tremi kriteriji, ki so potrebni za izvolitev ali ponovno izvolitev v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev, pa tudi z določilom, da mora zajemati neposredno delo s študenti najmanj četrtino delovnega časa visokošolskih pedagoških delavcev. Menimo, da bo uveljavljanje teh in drugih določil V. poglavja prispevalo k boljši kvaliteti in idejni usmerjenosti pedagoškega procesa.

Študentje smo razpravljali predvsem o 34. členu predloga (ki določa 1. september kot začetek študijskega leta) in o 65. členu predloga (ki govori o šestmesečnem absolventskem stažu).

Uveljavljanje teh dveh načel v praksi študijskega procesa na Ekonomski fakulteti bi pomenilo:

- ob vse bolj obširnem študijskem programu in zaostrenih pogojih za vpis v višji letnik (načelo „letnik za letnikom“, ki bo jeseni veljavi že za vse letnike na naši fakulteti), izredno visoko stopnjo osipa, ki bi preseгла vse normalne okvire;

- za študente, (a) ki morajo opravljati z učnim načrtom določeno strokovno prakso in (b) od katerih zahteva štipenditor vsakoletno opravljanje prakse v svoji organizaciji, zaradi pričetka študijskega leta s 1. septembrom, bistveno oviro pri izpolnjevanju pogojev za vpis v višji letnik;

- da bi bila tista večina študentov, ki ne prebivajo v Ljubljani, v še težjem položaju, kar bi vsekako oviralo naša prizadevanja za izboljševanje socialne in regionalne strukture študentov.

- da bi šestmesečni absolventski staž občutno zmanjšal kvaliteto diplomskih del, za katera se zahteva na naši fakulteti visoka strokovna raven in tudi določen znanstven prispevek na področju ekonomske teorije;

- da ta določila ne bi pomenila intenzifikacije in izboljšanja kvalitete študija in tudi ne njegovega skrajšanja, temveč bi lahko imela prav nasproten učinek.

Enotno mnenje študentov na zboru je bilo, da naj se besedilo obeh citiranih členov spremeni. Zavzemamo se za začetek šolskega leta s 1. oktobrom in za dvanajstmesečni absolventski staž na fakulteti, kjer učni načrt zahteva tudi pismeno diplomsko delo.

To mnenje ne predstavlja izsiljevanja po že iztečenem demokratičnem samoupravnem postopku, temveč le zahtevo po spoštovanju načel, na katerih mora temeljiti tak postopek. V javni razpravi so sodelovali tudi naši predstavniki preko komisije za vzgojo in izobraževanje pri UK ZSMS. Njihova, tj. naša stališča so bila v razpravi jasno in argumentirano zastopana in so ob podpori ostalih sodelujočih našla svoje mesto tudi v osnutku zakona. Spremenjena določila o pričetku študijskega leta in trajanju absolventskega staža niso odraz javne razprave, zato zahtevamo, da se v končnem besedilu zakona upoštevajo stališča, ki so bila v razpravi stalno prisotna in ki jih je navajal že osnutek zakona.

Novi zakon nudi študentom najširši institucionalni okvir za uresničevanje naših samoupravnih pravic, hkrati pa tudi postavlja samoupravne odnose v visokem šolstvu na novo kvalitativno raven. Zato želimo, da sam način, s katerim bi potekalo oblikovanje in sprejemanje nekaterih njegovih določil, ne bi postavil slabega zgleda za kasnejše izvajanje teh njegovih pozitivnih principov v praksi.

Študentje Ekonomske fakultete si že dolgo prizadevamo za preoblikovanje našega udejstvovanja v visokem šolstvu in smo sodelovali pri razpravi o novem zakonu z navdušenjem in zavzetostjo. Vendar pa zakona, ki bi bil sprejet ob odklanjanju naše udeležbe v njegovem oblikovanju, ne bi mogli sprejeti kot svojega. Citirana člena v sedanjem besedilu predloga prestavljata zato bistveno deformacijo. Poleg tega pa bi zakon vseboval še veliko pomanjkljivosti, ker v svojem uresničevanju ne bi mogel računati na našo aktivno, resnično podporo.

Želimo, da se pri sprejemanju za nas tako pomembnega zakona upoštevajo vsa načela samoupravnega dogovarjanja in sporazumevanja. Spoštovanje teh načel bo tudi preprečilo možnost konfliktnih situacij med subjekti v visokem šolstvu.

Študijska komisija pri OO ZSMS na ekonomski fakulteti, ki je pripravila ta povzetek stališč z zbora študentov, zahteva od komisije za vzgojo in izobraževanje pri UK ZSMS, da jih upošteva v svojem nadaljnjem delu in nas obvesti o uspehu, ki ga bo na tem področju dosegla.

Študijska komisija OO ZSMS EF
Iz „CE“ja
Št. 18, 10.4.1975

**OO ZSMS
FAKULTETE
ZA
ELEKTROTEHNIKO**

Dne 21.4.1975 bo v Poreču ELEKTRIADA, to je tekmovanje vseh elektro fakultet Jugoslavije v športu, kulturi in znanju. Udeležencev bo okrog 1000. Iz Ljubljane se je bo udeležilo 80 študentov.

Predsedstvo UK ZSMS je na zadnjih sejah razpravljalo o številnih temah. V razpravi o študentskem naselju in dejavnostih v njem se je predsedstvo zavzelo za ustanavljanje aktivov ZSMS po blokih: ob svetih, ki že obstajajo. Poudarjena je bila tudi pomembnost načrtovanja novih domov in kulturne dvorane. V zvezi s tem so bila podprta tudi prizadevanja Foruma in sindikata za gradnjo bazena in ustanovitve vrtca. Kritizirano je bilo zaračunavanje uporabe prostorov v študentskem naselju; to velja predvsem za telovadnico, kjer stane ura uporabe za študentska športna društva (fakultetna) 300 din! Študentske športne igre Jugoslavije bodo od 24. do 26. maja na Tjentištu. Po zadnjih informacijah bomo prisotni tudi slovenski študenti, čeprav je slabo kazalo (denar). Megolmanske športne igre bodo zahtevale najmanj 3,5 milijona kot prispevek organizatorju, za pot in prenočišča.

Za specializirane organizacije se pripravlja nov odbor, ki bo skrbel za koordinacijo dela, vsklajevanje in druge stvari, ki jih poznajo specialisti (saj bojo o tem že kaj napisali).

Na eni izmed bližajočih se sej bo razprava o Študentskem servisu. Vabljeni bodo tudi prizadeti. Tribuna govori o servisu najlepše, ker jo tiska.

Na 17. seji predsedstva je sodeloval v razpravi o idejni naravnosti visokega šolstva tudi sekretar UK ZKS. Razpravljal je o drugi fazi ustavnega konstituiranja, o idejnosti vzgojnoizobraževalnega procesa in o kadrovski politiki. Opozoril je tudi na konkretne odpore, predvsem pa na zavlačevanje izvajanja nekaterih določil zakona o visokem šolstvu. Statute bi lahko namreč že pričeli pripravljati. Počasno uvajanje družboslovnih predmetov lahko v veliki meri dopolnijo svobodne katedre, ki jih je potrebno uvesti v študijske načrte na vseh fakultetah.

Na Centru za razvoj univerze je bil sestanek o programu Centra. Sodelovali so predstavniki Tribune, Radia Student in predsedstva UK ZSMS (od koder je bil samo eden predstavnik). Namen sestanka je bil predvsem seznaniti študente z delovanjem Centra in zbrati pripombe na program. Sklenjeno je bilo, da je potrebno vključevati čim več študentov v delo Centra in jih tudi seznanjati z opravljenimi raziskovalnimi nalogami (tribune, okrogle mize, objave). O tem bomo v Tribuni še pisali. Važno je, da so na Centru pripravljene pomagati študentom pri anketah o pedagoškem delu.

V okviru praznovanja 20-letnice osvoboditve bo Tribuna izdala svojo številko 18-19 kot plakat (s plakatom). Pišočih vabljeni, ker bodo tudi teksti. Tudi na UK ZSMS obstaja odbor za pripravo praznovanja.

Na predsedstvu je za Miletom Vregom (odšel na RS) prevzel komisijo za informatiko Zoran Senkovič s FSPN.

Pri socialno-ekonomski komisiji obstoječa delovna grupa je kritično pretresla normative za dijaške domove. Bili so „kriminalni“.

Pri predsedstvu je bila formirana grupa, ki bo pregledala samoupravno organiziranost na univerzi, da ne bo več zapletljive.

ZŠPK (pokrajinci) so šli na seminar 19. in 20. aprila na Golte. Mi pa nismo šli z njim, ker nimamo denarja, bo pa zato Joško Cuk napisal nekaj o tem.

Gotovo se še dogajajo dogajanja, pa o vsem nismo poučeni in povsod nas ni, ker nimamo dopisnikov. Lepo bi bilo slišati in videti napisano kaj o delu neke osnovne organizacije. Kakor da delajo samo ekonomisti, predsedstvo in še kdo. Slabo je namreč to, da prikažeš (ne)aktivnost in jih dobiš še po glavi, zato je bolje, da nihče več ne ve kaj delaš in imaš glavo celo.

Dogajanja je malo polektoriral Feo. dogajal JoŠk

**ŠTUDENTSKA ŠPORTNA
DRUŠTVA - NUJNOST**

V zadnjem letu dni je prišlo do velikih sprememb v družbenopolitičnem življenju v naši družbi. Tudi telesna kultura ni izvezeta. Do reorganizacije v njej pa ni prišlo zaradi anomalij v jugoslovanskem vrhunskem športu – čeprav te obstajajo in so zelo velike – ampak zaradi spoznanja, da je rekreacija delovnemu človeku nujno potrebna. Torej tudi študentom.

V bivši Skupnosti študentov je bila telesna kultura zelo zanemarjena. Teško bi našli kakšno organizacijo, podjetje, šolo ali zavod, kjer bi bilo vse tako prepuščeno slučajnosti in stihiji kot je bilo v študentski skupnosti. (V zadnjem šolskem letu ni bilo niti enega medfakultetnega prvenstva!)

Komisija za telesno kulturo pri Univerzitetni konferenci ZSMS je sklenila, da začne z akcijo ustanavljanja študentskih športnih društev na vseh fakultetah in visokošolskih zavodih v Ljubljani. Ta društva naj bi delovala po vzgledu na osnovne in srednje šole. Ustanovila naj bi se zaradi boljše organiziranosti in delovanja, zaradi večje množičnosti in aktivnosti s strani študentov in zaradi lažjega financiranja. Društva bi se povezala v Zvezo društev pri UK ZSMS.

Namen društev je torej jasen: telesno-kulturno-rekreativno delovanje naj omogoči študentom psihično sprostitve in jih pripravi za naporen študij.

Društva so že ustanovljena na: Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo; Biotehnični fakulteti – veterina. Visoki šoli za telesno kulturo; Pravni fakulteti; Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo – matematika in fizika; Fakulteti za elektrotehniko. Na nekaterih drugih pa se pripravljajo na ustanovno skupščino.

Društva se srečujejo z velikimi težavami. Če izpustimo administrativne zadeve pri registraciji društva pridemo do dveh osnovnih problemov: športni objekti in financiranje.

Niti ena fakulteta visoka šola (razen VŠTK) nima svojih športnih igrišč in telovadnic. Vezani so na osnovne in srednje šole ter morajo plačevati najemnino. Npr. najemnina za študentsko telovadnico v študentskem naselju – torej našo telovadnico – znaša 300 din (tristo!) za eno uro.

Financiranje. Društva bi morali denarno podpirati: šole same, temeljno-telesno-kulturne skupnosti občin, kjer je sedež društva, Center za šolski šport in verjetno tudi UK ZSMS. TODA vsa društva delujejo le s podporo šol. Ne TTKS, ne Center za šolski šport ni namenilo niti dinarja za njih.

To so problemi, ki jih bomo lahko rešili le s skupno akcijo; zato je nujno, da se tudi na drugih šolah ustanovijo študentska športna društva. Za pomoč pri tem se obrnite na komisijo za telesno kulturo pri UK ZSMS.

Marjan Horvat
ŠSD FSPN, Titova 102

V nadaljevanju avtor analizira t. im. „tovarne znanja“. Zaradi potreb nove tehnologije se mora vzgojno-izobraževalni sistem siriti. Vendar pa potrebe industriale v strukturirajo obliko in vsebino razširjenega vzgojno-izobraževalnega procesa. Tako dobiva univerza nove naloge; poleg socializacije in akulturacije študentov postaja njena primarna naloga proizvodnja delovne sile. Profesorji in študentje kot konzumenti blaga, sami postajajo blago.

Ta prva tematska celota v obravnavani številki Alienacije je zaključena z obširno bibliografijo, ki vsebuje dela, ki nadaljuje z analizo in proučevanjem problemov s področij, ki se nakazujejo v tem zborniku.

Drugi del ima kot celota dve značilnosti. Vsi trije v tem delu objavljeni teksti so sociološki in so (dva v celoti, eden le delno) plod empiričnih raziskav. V tekstu z naslovom KOMPATIVNA ANALIZA TREH VRST DELIKVENTOV Goren Zvonarevič na podlagi izvedene empirične raziskave v nekem vzgojno-poboljševanem domu v SR Hrvatski ugotavlja osnovne značilnosti delikventov iz treh določenih skupin: klasični delikventi (kraja, rop, žeparstvo ipd.), gospodarski delikventi in morilci, ter med seboj primerja ugotovitve o vsaki skupini. Kot osnovno vprašanje si postavlja vzroke porasta kriminala pri nas in v svetu. Nekaj najbolj značilnih zaključkov:

Klasični kriminalci so predvsem mlajše osebe. Vaška mentaliteta je pri nas še naprej največji izvor homocida. Izkazalo se je, da je večina delikventov živela v celoviti družini in da tako razvita deficientna družina ne more biti sama po sebi vzrok kriminalnega obnašanja. Tako se izkaže, da ni tako pomembno, kdo vzgaja otroka, temveč kako ga vzgaja in v kakšnih socialnih, emocionalnih in materialnih pogojih otrok živi. Klasični kriminalci so predvsem delavci, morilci kmetje, gospodarski delikventi pa so (razumljivo) uslužbenci. Gospodarski kriminalci izhajajo največ iz srednje ali celo zelo dobro situiranih slojev, torej tistih z visokim življenjskim standardom. To dokazuje, kako „kriminal belih ovratnikov“ ni rezultat resnične materialne bede, temveč je posledica pretiranih materialnih aspiracij in podobnih faktorjev. Tekst G. Zvonareviča je bagato opremljen s tabelami in podatki ter izračunanimi statističnimi vrednostmi, tako da lahko hkrati z branjem teksta dokumentirano sledimo avtorjevimi izvajanjem.

Drugi tekst tega dela je INDUSTRIJSKI SISTEM IN NARKOMANIJA Slobodana Drakuliča. Kot pravi avtor sam, je namen teksta ugotavljanje situiranosti narkomanije v t.im. industrijskem sistemu, kamor avtor šteje tako kapitalistične, kot socialistične države, torej tiste, katerih osnovni cilj je danes čim hitrejši razvoj produktivnih sil. Mednje šteje Drakulič tudi Jugoslavijo. Za razumevanje narkomanije je od usodnega pomena poznavanje pogojev in načina življenja posameznikov in socialnih skupin v veni družbi. V industrijskem sistemu so vse potrebe posameznikov podrejene „znanstveno-tehničnemu progresu“, ki se velikokrat enači s človeškim progresom. Osnovni cilj tega sistema je konstantna ekspanzija proizvodnje. Človek je le v „službi“ sistema; obravnaval naj bi se izključno kot nosilec točno določene funkcije. Človekovo življenje se odvija med delom, žrtvjem in spanjem ter morda sedenjem pred televizorjem. Človek je zgolj potrošnik uslug in dobrin; niti ena njegova „aktivnost“ ni kreativna. Potreba po spremembi takšnega stanja ne obstoji.

Kot droge avtor definira „vse tiste snovi, katere, vzete (uzite) v določeni količini, menjajo običajno stanje zavesti, odnosno doživljanje sveta in samega sebe“. Hkrati opozarja, da (skoraj) vsaka snov, vzeta v pretirani količini, povzroča zastrupitev oz. drugačno reakcijo organizma ter da tudi ne-jemanje določenih snovi izzove efekte, podobne tistim, ki jih izzovejo droge (npr. lakota, nezadovoljena potreba po spanju ipd.). Kot narkomanijo označi „željo za jemanjem droge s ciljem menjanja običajnega stanja zavesti“ itd. Takoj pa poudari, da je narkomanijo nujno razlikovati od adikacije. Narkomanija podrazumeva samo psihično odvisnost od droge, adikacija pa poleg te tudi fiziološko odvisnost. Narkomanija preraste v adikacijo šele z uporabo adiktivnih drog (opij, heroin, alkohol, tobak, sredstva za pomirjanje ipd.). V nadaljevanju avtor razdeli narkomanijo na narkomanijo starih, narkomanijo mladih ter narkomanijo posebnih skupin. Medtem ko stari uživajo

predvsem dovoljene droge, se godi prav nasprotno pri mladih. Ravno za prepovedane droge pa je značilno, da povzročajo zmanjšanje splošne efikasnosti in družbenoposlovne uspešnosti posameznika. Osnovni vzroki narkomanije „strah“ ležijo v načinu produkcije, delitvi dela in nasledstvenem položaju posameznika v družbi.

Pri mladih pa je uživanje drog predvsem (ne pa izključno!) beg iz industrijskega sistema, ki si ga mnogo lažje privoščijo kot „stari“, ker še niso popolnoma vključeni vanj. Mladi narkomani poskušajo spremeniti svet s spremembo svojih predstav o njem. A (žal) ostaja običajno res le pri iluzorni spremembi sveta. Vendar je zavedanje o potrebnosti revolucije zaznav, o novi senzibilnosti verjetno srž resnice psihodeličnih iskanj. V zaključnem poglavju avtor raziskuje odnos med narkomanijo in industrijskim sistemom. Zaradi zanimivosti besedila pa priporočamo lastno branje (vsaj) tega dela.

Tretji tekst drugega dela je prevod. Gre za empirično raziskavo, ki jo je izvedla Annie Kriegel v zvezi s Komunistično partijo Francije. To je eden redkih in zato pomembnih poskusov sociološke eksplikacije politične partije kot družben skupine v celoti družbenega bitja.

Čeprav se ukvarja z raziskovanjem konstitutivnih elementov KPF, kot so: program, organizacijski aparat, članstvo, vodstvo ipd., pa ne gre za ozko normativno-deskriptivni pristop. Skozi vsestransko analizo avtorica eksplicira družbeno naravo teh elementov, njihovo notranjo povezavo pa tudi interakcije s celotno francosko družbo, s celotnim delavskim razredom itd. Raziskava je vsekakor zanimiva in nam nudi dovolj materiala za razmišljanje, vsekakor pa poraja tudi misli o podobnih raziskavah pri nas, o njihovi potrebnosti ipd.

Kaj naj še zapišemo o pričujoči številki Alienacije? Ugotovimo lahko, da je zelo zelo bogata, iz česar seveda sledi, da je vredna branja. Poleg vsebinske bogatosti, pa lahko nedvomno pohvalimo tudi izredno domiselno tehnično izvedbo ter pregledno razvrstitev objavljenih tekstov. In si lahko želimo še kakšne takšne številke.

Z. Pistotnik

SKRIVNOSTNI OBRAZ ONKRAJ ZRCALA

Ne oziraj se proti nebu, kajti sonce pošilja bele angele. Morda so te duše umrlih ptičkov, nebogljenih in mrzlih v dlaneh zemlje. Pa vendar jih ljubim, ljubim te mehke kroglice, ki nimajo več oledenelih besed.

In tudi kamenje mi šepeta bajke o izgubljenih zakladih in lepoticah, katerih prstane nosi. Morda bi morala zakleniti svoj obraz onkraj zrcala v skrinjo teme, ki lahko zakriva odseve bolečine.

Ko pojejo, se ustavlja morje in trosi kristale, zlate od umirajoče zarje, na njihove sanje. Potem ležejo in mah z usmiljenimi prsti briše z njihovih ustnic grenka veselja izgubljenih poletij.

Mehak je ta glas; ni hodil skozi trnje. Obraz pa je črn od prehojenih pepelnih poljan. In vendar nosi v očeh ognjenordeče srce.

Kermauner Aksinja

SKLEPI 17. SEJE PREDSIEDSTVA UK ZSMS

Nanašajo se na tri sklope vprašanj:

1. Uresničevanje II. faze ustavnega konstituiranja
2. Idejnost vzgojno-izobraževalnega procesa v visokem šolstvu
3. Uresničevanje kadrovske politike

ad 1. Zakon o visokem šolstvu je pred skorajšnjim sprejetjem v skupščini SRS. Zato je potrebna takojšnja akcijska naravnost vseh OO ZSMS po fakultetah, ki mora zajeti:

- a. Izvesti javno razpravo o predlogu Zakona, morebitne pripombe pa posredovati do 22. aprila, ko bo seja Univerzitetnega sveta.
- b. Izdelati statute fakultet po novem Zakonu do faze osnutka (rok je 15. maj) in do faze predloga (rok je 15. junij).
- c. Izpeljati postopek evidentiranja študentov, članov delegacij svetov na zborih študentov (rok je konec maja).
- d. Izvesti ankete o pedagoški usposobljenosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev (rok je konec maja).

Obrazložitev

Javna razprava o predlogu Zakona je bila ponekod že izvedena, vendar še ni zajela vseh fakultetnih sredin. Kljub temu sodimo, da so študenti seznanjeni z vsebino Zakona in se v razpravah nima smisla omejevati le na pripombe, temveč razmišljati o konkretnih možnostih realizacije Zakona po posameznih fakultetah.

Statuti so poleg prakse pomemben del uresničevanja Zakona. Ne smemo dopustiti, da bi se oblikovali brez naše aktivne udeležbe v času počitnic ali v začetku šolskega leta. Pri tem moramo odmisлити razne formalno-pravne zadržke, ker so le-ti odraz zavlačevanja in čakanja. Zato je sedaj pravi družbenopolitični trenutek za izdelavo statutov. To velja tudi za učiteljske kolektive. Če izhajamo is stališča, da je samouprava po novem Zakonu enotna in nedeljiva, je jasno, da je za oba partnerja v njej postavljeni rok več kot sprejemljiv.

OO ZSMS so nosilci evidentiranja študentov članov delegacije v svetu. Z evidentiranjem moramo pričeti takoj, zajeti mora vse študente. UK ima za to pripravljen enoten evidenčni list. Po postopku evidentiranja se bodo kandidati potrdili na zborih študentov, katerih sklicatelj so OO ZSMS.

Ankete o pedagoškem delu profesorjev morajo postati stalna metoda ocenjevanja. Prilagojene morajo biti specifični posameznih fakultet, sicer pa v osnovi velja model, ki ga bo izdelal Center za razvoj univerze.

ad 1. Vprašanje idejnosti vzgojno-izobraževalnega procesa so bile do nedavna premalo prisotna v zavesti visokega šolstva. Uvajanje družboslovnih predmetov je zaradi objektivnih okoliščin še vedno na začetku. Dokler se stanje ne normalizira, morajo zaživeti svobodne katedre in prevzeti to vlogo.

ad 3. Kadrovske komisije v sedanjih sestavi in ob sedanjem načinu dela ne morejo zagotavljati smotrov, zaradi katerih so ustanovljene. Zato je potrebno ustanoviti kadrovske komisije, ki bodo sestavljene tripartitno in s poslovniki o delu, ki bodo odraz načel Zakona. Kadrovske komisije morajo posvečati posebno pozornost oblikovanju družbenopolitičnega kriterija, potrebnega za volitve visokošolskih učiteljev in sodelavcev. Tega kriterija ne morejo več oblikovati dva, trije ocenjevalci, ker je taka ocena dejansko subjektivna. Ta kriterij morajo oblikovati skupno in enakopravno vse družbenopolitične organizacije na fakulteti, kadrovska komisija pa mnenja uskladi v obliki stališča o kandidatu. To stališče pomeni družbenopolitični kriterij in je del ocene o kandidatu usposobljenosti.

Šele tak način dela omogoča uresničevanje učinkovite kadrovske politike v smislu novega Zakona.

NAZNANILO

Dvoje revij sodeluje na nek način: DOMETI, reški časopis za kulturo in družbeno vprašanja in naš ljubljanski študentski ČASOPIS ZA KRITIKO ZNANOSTI, DOMISLJIJO IN NOVO ANTROPOLOGIJO; v želji po obširnejšem sodelovanju se obračata na študente, asistente itd, sploh na vse umno pišoče, in razkrivata naslednje skrivnosti, da bi klic k sodelovanju bil prijemljiv:

Uredništvo DOMETOV razpisuje natečaj za esej in na splošno temo MARKSIZEM IN FILOZOFIJA ter predlaga naslednje pod teme:

- Marksizem kot misel revolucije
- Zgodovina, subjekt in praksa v marksizmu
- Filozofski pomen Marxovih „Grundrisse“ (Temelji slobode, osnovi kritike političke ekonomije).++

Nadalje pri taisti reviji pripravljajo tematske številke o utopiji in fašizmu (v juniju), o Gramsciju in italijanskem marksizmu sploh (poletje) in erotiki (jeseni) ter seveda čakajo prispevkov.

Toisto delajo tudi pri ČASOPISU za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo. Zdaj je v tisku številka posvečena utopiji (in kani priti v prodajo konec t.m. ali v začetku maja). Teme, ki jih namerava Časopis obravnavati v prihodnje, pa so - vzgoja in izobraževanje, - urbanizem, - mistika, - domišljija (sploh): pričakuje prispevkov. S Problemi pa se dogovarjajo o še eni antipsihiatrični številki.+++

Kdor bo imel z Dometi opravka: 51000 Rjeka, Sarajevska 11/III, tel. 25-208; za Časopis pa naj pride kar na uredništvo TRIBUNE.

+ Hrvaški izbor - prevod Marxovih Očrtov (Gajo Petrović ur., Naprijed, Zagreb 1974)

++ „Natečaj je opće jugoslavenski. Maksimalna dužina teksta je 20 strana tipkanih največim predodom. Tri najboljša teksta bit će nagrađena s po 3.000 dinara svaki. Nagrađeni radovi kao i oni koji uđu u uži izbor bit će objavljeni u časopisu DOMETI. Natečaj je anoniman, radovi se obavezno šalju pod šifrom, a autorstvo se dokazuje vlastitim primjerkom teksta. Rok za slanje radova je 1.9.1975.“

+++ Torej sodelovanje ne le med dvema revijama. Pa še 3buna je zraven Bobi

SREČANJE Z ZAMEJSKIMI SLOVENCMI

V Mladinskem domu v Bohinju je bilo v prvih dneh aprila srečanje z zamejskimi Slovenci iz avstrijske Koroške (člani kluba slovenskih študentov na Dunaju), iz Italije in Madžarske. Na smučanju smo izmenjali informacije o delovanju zamejskih Slovencev, o našem političnem sistemu in samoupravljanju, o počitniških praksah, mladinskih delovnih brigadah in ostalih oblikah srečanj ter bolj angažiranem sodelovanju zamejcev v sredstvih našega javnega obveščanja in strokovnih revijah.

Petrič D.

K ZAKONU IN P.P

Kot član sveta Centra za razvoj univerze pojasnjujem sledeče nejasnosti in zablode v članku Zakon o visokem šolstvu v zadnji verziji (Tribuna št. 12-13). Strela z jasnega (ali zatemnjene) je bila, da se prične študijsko leto s 1. septembrom in konča 30 avgusta. Predlagatelj pa naj bi bil Center. Moje poizvedovanje me je pripeljalo do zaključka, da to ni res (nično).

Kaj takega ni prišlo s Centra. Končno je namreč popolnoma vseeno kdaj se kaj prične, če se nič drugega ne spreminja in kdaj se kaj konča, če ni nič drugega spremenljivega in spremenjenega. Tak datum je lep indikator zanimanja nekaterih za spremembe v visokem šolstvu. Lahko ga bi imenovali kot namerno podtaknjen kamen spotike, da ne bi pričeli študenti razpravljati še o čem drugem v zadnjem predlogu Zakona.

Jože Škrj

ANKETA O ŠTUDENSKIH DOMOVH

Kmalu se bo začela gradnja novih študentskih blokov (upamo!) Pri predsedstvu UK ZSMS se je ustanovila posebna skupina v okviru socialno-ekonomske komisije, ki je sestavljena iz študentov arhitekture, gradbeništva, sociologije, pedagogike in ekonomije.

Ta skupina je zbrala vse gradivo in načrte, ki se tičejo prostorskega razvoja Univerze. Gradivo je dobila na LÜZ-u in CRV. Da bomo dobili popolno sliko, smo napravili še to anketo, poskušamo dobiti tudi čim boljše podatke o študentih, ki stanujejo pri privatnih stanodajalcih, želje fakultet itd.

Ker bo ta skupina poskušala izdelati predlog za nove normative študentskih blokov, nam je ta anketa precej pomagala, svoj smisel pa dobi seveda šele v kombinaciji z vsemi ostalimi informacijami. Nekaj rezultatov, ki jih je dala (izvedena je bila v SN, Ilirski, FSPN):

OKOLJE:

Univerzitetni center naj se gradi v južnem delu Ljubljane, vendar naj se omeji od stanovanjskih področij. VSZD - preveč oddaljen od centra. Ilirska: lokacija ne ustreza zaradi hrupa. FSPN in SN - lokacija ustreza.

Skupne želje glede okolja, kakršno naj bi bilo:

Več zelenja, onemogočiti hrup, bližina rekreacijskih centrov, bolj urejena komunala, telefonske govornice. (Slabo razvrščene peš poti, kolesarnica, potrebna je trgovina v bližini, razsvetljava v SN). Potreben je tudi vrtec.

BLOKI:

Uvedejo naj se apartmaji. Obvezni jaški za smeti, potrebne so shrambe in skupne kuhinje, vendar za relativno malo sob (skupaj 5). Več tušev in čistejši sanitarije. Boljša zvočna izolacija od zunanjih vplivov. Več in bolj urejena dvigala. Vsak blok naj ima: pralnico, čitalnico in klubsko sobo.

SOBE:

Naj omogočajo normalen študij in počitek. Okna so funkcionalna in osvetlitev ustrezna. Delajo naj se le eno in dvoposteljne sobe. Boljša zvočna izolacija. Okna in vrata slabo tesnijo (SN). V vsako sobo je potrebno namestiti ogledalo. Potrebne so dolge stenske police in omare z več predali. Potrebno je enakomerno kurjenje in boljša namestitve radiatorjev. Potrebne so predsobe. Potrebne so tudi nočne svetilke. Glede zdravstvenih domov naj se zgradi center za študente.

Razen tega anketiranci čutijo izreden odpor do menze, kuhalniki morajo imeti sidro, ker jim vedno zrastejo noge. Večini ni omogočena zabava, nevoščljivost so tistim, ki se znajo tako lepo cele noči zabavati po blokih, to se tudi dobro ujema s pripombami čez zvočno izolacijo in pritožbami nekaterih, ki so zgubili dosti prijateljev, ker so slišali pogovore v sosednjih sobah. Iz ankete smo ugotovili tudi, da sta povprečen hišnik in čistilka lenuha. Piko na i je dal nek študent: „Vse je minljivo le minljivost ni minljiva!“

Dobili smo tudi zelo lep in sladek stavek: „Gradite čimveč študentskih domov!“

Vito G.

4. APRILSKI SUSRET FESTIVAL RAZŠIRJENIH MEDLJEV

V počastitev 4. aprila - dneva študentov Beograda, je priredil Študentski kulturni center od 4. do 12. aprila, letos že četrty zapored, kulturno manifestacijo pod imenom „APRILSKI SUSRET“.

To je mednarodni festival razšir-

ugotovitve držijo, nas urejevalci tega prvega dela prepričujejo s tremi prevedenimi teksti iz knjige, ter z obširno spremno besedo.

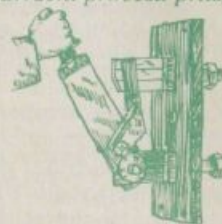
Vsi trije teksti sestavljajo koherentno celoto; vsi trije implicitno povezujejo hiperprodukcijo in inflacijo sociologije v svetu s krizo meščanske družbe. V prvem prevedenem tekstu se Daniel Cohn-Bendit, eden izmed najvidnejših mož pariškega maja 1968, skupno s tremi sodelavci sprašuje ZAKAJ SOCIOLOGI? (Why Sociologists?). Gre za kritičen prikaz dominirajočih tendenc v sodobni sociologiji. Tako avtorji ugotavljajo, da prehod od akademske sociologije (kot služkinje filozofije) do neodvisne sociologije z znanstvenimi pretenzijami odgovarja prehodu od konkurenčnega k organiziranemu kapitalizmu. Ta kar najgloblja zakoreninjenost sodobne sociologije v obstoječi družbi se kaže planetarno; sociologija se vedno bolj specializira, doživljamo hiperprodukcijo različnih posebnih sociologij, od katerih se vsaka ukvarja z ozko določenim posebnim področjem, popolnoma ločenim od celote in s tem tudi od njegovih resničnih temeljev oz. vzrokov. Posebno je ta trend značilen za ZDA, v Franciji, domovini avtorjev, pa imajo edini veljavo tisti sociologi, ki jim uspeva čim dosledneje prenesti ameriške sociološke modele in francoska tla. V spremni besedi opozarjajo uredniki tega dela na dejstvo, da je hiper-produkcija v sociologiji ter „promocija“ vedno novih in novih posebnih sociologij karakteristika razvoja sociologije tudi v Jugoslaviji. Sociologija je tesno povezana z družbenimi zahtevami. Teoretiki morajo pojasnjevati parcialna protislovja, ne da bi se ozirali na družbeno totalnost, ki jih je izzvala. V ta namen dobivajo oz. že imajo tudi pojmi, ki se uporabljajo pri pojasnjevanju teh protislovij, konservativen karakter. Takšen parcialni pristop nujno jemlje racionalnost ekonomskega sistema kot danost. S takšnim pristopom je seveda sociologija ostala nemočna, ko je hotela pojasniti študentski nemir, še posebno nemir med študenti sociologije; zateči se je morala k ugibanjem in lažem. Nemira med študenti sociologije; na Zapadu (in tudi pri nas – op. ZP) ne moremo razumeti, če se ne vprašamo po družbeni vlogi sociologije. Avtorji kot primer navajajo nezadovoljstva med študenti-sociologi situacijo v Nanterreu, sodobnem delu Sorbone, hkrati pa kritizirajo prevladujoče sociološke koncepcije v Franciji, predvsem koncepciji sociologov profesorja M. Crozierja in profesorja A. Touraina, ki sta resnično reakcionarni in ne vidita za prst preko okvira obstoječega, in ga tako na veliko in skrajno naivno branita. Tako avtorji dokazujejo, kako je kljub temu, da v nekaterih sredinah njihove profesorje sociologije in na splošno študente sociologije imenujejo „levičarji“, večina le-teh angažiranih na ohranjanju obstoječega družbenega reda. Samo manjšina sodeluje v borbi, ki se razvija v imperialističnih in eksploatiranih deželah. Ker so na univerzah možnosti borbe omejene, je bistveno razkriti študentom družbeno funkcijo univerze. V tem razkrivanju pa se oficijelna sociologija kaže kot „pes čuvaj“ obstoječega.

Pod naslovom STUDENT POWER (INTRODUCTION) poskuša eden obeh izdajateljev zbornika A. Cockburn podati splošne predpostavke, iz katerih izhaja borba študentov za „študentsko oblast“. Nasproti buržoazni družbi, njenim spletkam ter lažno demokratičnim institucijam, ki imajo namen kompenzirati kakršnokoli resnično politično aktivnost množic, ki bi kot takšna nujno vodila do pretresov znotraj te družbe, postavlja avtor študentsko

gibanje, pojav ki ga po njegovem mnenju obljublja obnova revolucionarne politike in prihod nove družbene sile. Študentski upori so zavržli ustaljene, običajne in prevladujoče obrazce politične akcije. Njihova akcija je uperjena proti družbenemu sistemu kot celoti. Prvi korak pri prevladovanju obstoječega družbenega sistema pa je vzpostavljanje „študentske oblasti“, tj. kontrola organizacije in vsebine izobraževalnega procesa. Reakcija avtoritet na te poskuse je splošno znana. Ker so njihovi poskusi kooperacije doživeli neuspeh, so se zatekli k totalitarni represiji.

V nadaljevanju teksta avtor raziskuje krizno situacijo današnje kapitalne družbe. Primerja načina potrošnje in proizvodnje v epohi liberalnega kapitalizma ter sedanjega organiziranega in ugotavlja, da je bil kapital prisiljen v praksi izvesti to, kar avtor imenuje spektakularna potrošnja da bi lahko še nadalje obdržal pri življenju preživele oblike proizvodnje ter s tem predvsem lastnine in kontrole nad proizvodnjo. Izginjajoči imperialistični sistem potrebuje svojo kombinacijo „kruha in iger“, da bi zadržal podporo prebivalstva; to pa je tudi srž tistega, kar se kaže kot spektakularna potrošnja. Primarna funkcija visokega šolstva pa v takšni situaciji postane vzgoja množice manipulatorjev, ki jih takšen način organizacije družbe potrebuje; da pa bi se to lahko izvedlo, da bi bili študentje lahko „zgojeni“ v manipulatorje, morajo biti najprej podvrženi procesu prilaganja.

Objektivni pogoji za študentski revolt obstajajo na vseh visokošolskih institucijah. Povsod je oblika izobraževanja represivna; izobraževanje je podrejeno izpitom, tekmovanju, stopnjevanju; odnosi so očetovski; pokornost, karierizem in tradicionalna razdelitev družbenih položajev so dominantne značilnosti tega procesa. Študentom je dodeljena vloga bodočih manipulatorjev, a sistem se še ni naučil, kako izvesti nebolečo socializacijo potrebnih mu kadrov. Zato ta proces ni vedno uspešen; tako ni čudno, da je ravno študente družbenih ved, ki jih prav študij sili v razumevanje celotne igre, najti na čelu študentskih uporov. Vse skupaj se začena z otresanjem pasivnosti, ki jo sistem poskuša vsiliti vsakemu prebivalcu tega planeta. Študentske akcije puščajo vtis vsaj delne dezalienacije. Eden od ciljev teh akcij je, razumljivo, izgradnja revolucionarnega bloka s silami delavskega razreda, vendar pa leži neposredna moč študentov v njihovi univerzitetni sredini; tam, kjer oni delajo. Toda opozoriti je treba, da je študentska oblast dobivala revolucionaren značaj le takrat, ko so študentje zavržli predstave, kako da je univerza svet zase. Ponekod je študentskim gibanjem res hitro uspelo priti do spoznanja, da je treba prekiniti izolacijo, ki jim jo vsiljuje buržoazna družba pod pretvezo privilegijev. Vendar pa mora biti študentsko gibanje najprej ono samo, preden lahko postane popolnoma koristno za vse. Univerze morajo postati „rdeče baze“, začetne točke, iz katerih se lahko izpodkopa vse ostale ključne institucije družbe. Kajti niti ena kapitalistična država – če se hoče naprej nemoteno razvijati – si ne more privoščiti konstantne policijske okupacije vseh univerz. Tako dolgo, dokler si tega ne more privoščiti, pa univerze ostajajo „rdeče baze“.

Čeprav so se v začetku revolta pojavljale tendence po zavračanju vsake teorije, se je pozneje pokazalo takšno ravnanje kot neprimerno. Študenti imajo neizbežno svojo vlogo v družbeni produkciji in reprodukciji ideologije. Biti v takšnem primeru neoborožen pa pomeni najmanj politični poraz. V nadaljevanju avtor analizira revolucionarno tradicijo in sedanjo situacijo v V. Britaniji.

Tretji prevedeni tekst nosi naslov Delo in odtujitev na univerzi, njegov avtor je Carl Davidson. Trdi, da študenti niso delavci v strogem pomenu besede. Vendar pa se tista skupina študentov, ki jo plačujejo državne ali privatne institucije, da bi se ukvarjala z določenimi vrstami intelektualnega dela in zato lahko pri tej aktivnosti ugotavljamo povečanje produktivnosti njihove delovne sile kot dejanske menjalne vrednosti, zelo približa pojmu delaveca. Prav tako gre pri skupini predavateljev, ki so predvsem „nižji predavatelji“ za prav takšne podobnosti. Ti dve skupini pa spadata po avtorjevem mnenju med pripadnike t. im. novega delavskega razreda.

EPIZODA IZ NONSTOP NANIZANKE

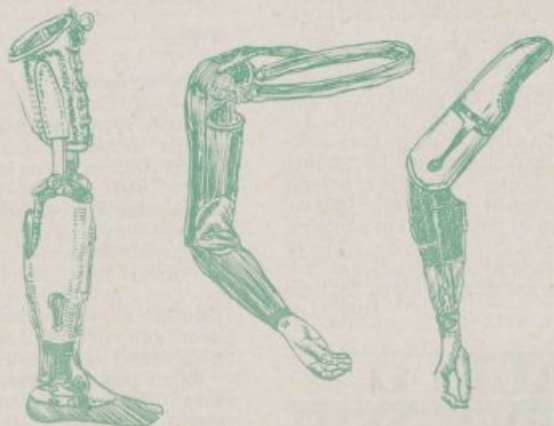
jenih medijev, ki je prav gotovo edinstven v Jugoslaviji. Na njem sodelujejo mladi ustvarjalci, ki skušajo prestopiti klasične meje med umetnostmi in tako razširiti njihovo pomenkost. Avtorje, ki so prišli iz Italije, V. Britanije, Kanade, Brezilije, Madžarske, ČSSR, Poljske, ZDA, Francije, ZRN in Jugoslavije, so organizatorji spodbudili k sodelovanju na dva načina: z jugoslovanskim natečajem in z neposrednim povabilom. Na natečaj je prispelo 43 del od katerih je žirija 10 del izbrala za realizacijo. Ostali projekti, ki niso prišli v ta izbor, so bili obiskovalcem na ogled na razstavnem panoju v stavbi ŠKC. Slovenci smo bili zastopani s prispevkom Tomaža Mancinija, ki ga je žirija izbrala za realizacijo. Povabilu pa se je odzvala tudi gledališka skupina Pupilija iz Ljubljane, ki redno sodeluje na tej prireditvi.

Dogajanje se je vršilo vsak dan običajno od 12. do 24. ure večernoma v poslopju ŠKC, ki stoji nasproti „Beograjčanke“ – najvišje stolpnice v Beogradu. V stavbi Centra je več različnih prostorov od koncertne dvorane, kjer so bile tudi filmske projekcije, do razstavne galerije, kluba in velikega foyerja z bifejem, kjer lahko čez dan študenti, ob poslušanju izključno resne glasbe, pijejo le brezalkoholne pijače, študirajo ali počivajo.

Za udeležence festivala in gledalce je vsak dan izšel bilten z dnevnim sporedom in s prispevki avtorjev ter s pónazoritvami in razlagi njihovih zamisli. Dela s področja razširjenih medijev, zasnovana na vizualnih, zvočnih, mobilnih, filmskih in besednih učinkih, so bila pestra in izredno zanimiva. Za vsej približno predstavo naj navedem nekaj naslovov: Dogodek z magnetofonoma, Glas iz zvočnika, Koncert za štiri avtomobilske hupe in miličniško piščalko, Vesel sem, da lahko kseroksiram, Premikanje zvočnega ambienta, To je video-tape, Transport ideje, Fonopoezija.

Poudariti moram, da tu ni šlo za tekmovanje, zato tudi ni bilo festivalskih nagrad. Pri realizaciji svojih zamisli, kar jim je bila edina nagrada in spodbuda za njihova umetniška iskanja, so pomagali tudi sami avtorji. Namen festivala je predvsem v tem, da stimulira snovanje na področju intermedijalnih zvez med umetnostmi in da nudi avtorjem ugodno možnost za realizacijo njihovih idej. Opaziti je bilo veliko zanimanje za tovrstno ustvarjanje. Ker je ustvarjalcev na tem področju razširjenih medijev, tako v tujini kot tudi pri nas, vedno več, jim pomeni aprilsko srečanje zelo dobrodošlo priložnost za medsebojno spoznavanje, za izmenjavo izkušenj in za predstavitev njihovih zamisli.

MANCINI TOMAŽ

UK ZSMS ~ SOCIALNA EKONOMSKA KOMISIJA

Ze dolgo nas muči, študente v Ljubljani in ostalih večjih središčih, stanovanjski problem, saj vemo, da je kapaciteta študentskih domov veliko premajhna.

V okviru socialno-ekomske komisije pri UK ZSMS se je formirala posebna komisija, ki si je zadala nalogo urediti razmere s podnajemniškimi stanovanji. V to so nas prisilile že oderuške cene in pa vprašanje, kako temu narediti konec oziroma problem vsaj omiliti.

V prihodnjih dneh bodo v ta namen po vseh OO ZSMS na fakultetah razdeljeni anketni listi, ki naj bi jih izpolnili vsi študenti, ki ne stanujejo doma oziroma v študentskih domovih. Anketa naj bi prikazala dejansko stanje, ki bi ga bilo moč kasneje posredovati širši javnosti, posebno še pristojnim družbenopolitičnim forumom.

Anton Špolar

V temle spisu se bomo pa pečali z novim zakonom o visokem šolstvu. Pravzaprav gre za predlog zakona, ki ga je skupščina SRS sprejela 7. marca letos in bo postal veljaven v času do konca junija. Nič vam še ne povemo, kaj in kako bomo govorili o njem. Za začetek zaupajmo le, da ga ne bomo razlagali od črke do črke, ampak si ga bomo ogledali iz take perspektive, da se nam bo videl bolj scela in bo se kaj poleg njegovih črk v našem vidnem polju. Perspektiva nam bo določala tudi način govorjenja: ne bomo ga zmerjali, češ da je zabloda, niti mu ne bomo peli glorijske (priljubljena fraza je, da je zakon „korak naprej“ pa nič ne rečejo kam, v prepad ali s palcem v kamen in nič ne povejo, čigav korak).

V obrazložitvi novega zakona piše, da zdaj veljavni zakon „zavira nadaljnji razvoj visokega šolstva v duhu nove ustave“, zato je bila nujno potrebna „uskladitev tega zakona z ustavo“. Novi zakon naj bi zagotovil, da visoko šolstvo postane „čim bolj koherenten del združenega dela“, da bolj kakor doslej prispeva k „napredku delovnih procesov na vseh področjih družbenega življenja, k njihovi večji produktivnosti in humanizaciji“, vzvratno pa naj bo dejavnost visokega šolstva „neposredneje usmerjena v zadovoljevanje resničnih družbenih potreb“.

To uskladitev skuša novi zakon zagotoviti tako, da se močno poveča vpliv družbe (mišljeni so različni izvenuniverzitetni dejavniki) na visoko šolstvo. Vzvodov tega vpliva je več, naštejmo jih le nakaj:

– sodelovanje „delegatov ustanoviteljev, zainteresiranih organizacij združenega dela, organov družbenopolitičnih skupnosti in organizacij ter drugih uporabnikov“ pri samoupravljanju na vseh ravneh visokega šolstva,

– Vsakoletno preverjanje, ali učitelji izpolnjujejo pogoje za izvolitev v svoj naziv,

– marksistečni centri, ki jim je naloženo med drugim usklajevanje in načrtovanje študijskih in raziskovalnih programov družboslovnih visokošolskih temeljnih organizacij (odslej v tekstu VTO) in sploh „usposabljanje delovnih ljudi, zlasti študentov, za delo in samoupravljanje“.

Prav našete točke so tiste, v katerih se novi zakon najbolj razlikuje od starega in ki so se sestavljalcem očitno zdele najpomembnejše za zagotovitev „zadovoljevanja resničnih družbenih potreb“. Manj pomembno se jim je z vidika podružbljanja univerze zdelo poseganje v hierarhijo organizacije tako imenovanega vzgojno izobraževalnega procesa in odnosov, ki jih ta organizacija implicira (izpitni sistem, hierarhija nazivov itd. – gre za tiste odnose v visokem šolstvu, ki so najbolj zastareli in zacementirani). To pa so ravno tisti odnosi, ki študente najbolj neposredno zadevajo in jih tudi občutijo kot najpomembnejše. Seveda bi bilo nespametno trditi, da je z novim zakonom ostalo vse pri starem, kar se tiče študentov. Poleg fakultetnih statutov, ki bojo pomembno dopolnjevali zakon in bi naj pri njihovem sprejemanju sodelovali tudi študentje (na temo statutov se bomo še vrnili), je za nas najbolj zanimiva številčno enakopravna udeležba pri samoupravljanju v VTO. To sta potencialni možnosti tudi za spreminjanje „vsakodnevnih“ odnosov na univerzi.

V tem spisu bomo skušali načeti ravno to vprašanje: možnosti, ki se z novim zakonom ponujajo študentom, da radikalno spremenijo svoje vsakdanje študentovsko bivanje in tako dejansko podružbljajo visoko šolstvo. Tako bomo prisiljeni zanemariti vprašanja, ki zadevajo sodelovanje med uporabniki in visokim šolstvom, uveljavljanje marksizma itn. in so gotovo zelo pomembna, vendar pa so zelo kompleksna, predvsem pa jih študentje ne občutijo tako neposredno kakor, recimo, izpitni režim.

TRIBUNA – uredništvo: Anka Jančič, Tomaž Mastnak, Jože Vogrinc, Ivan Volarič–Feo, Jadran Sterle (odgovorni), Jože Skrlj (glavni), Ifigenija Zagoričnik, Zorman Alojzij (likovni in tehnični), Tanja Vi her (lektor) ...

TRIBUNA – izdajateljski svet: Smilja Amon, Božidar Debenjak, Spomenka Hribar, Robi Kovčca (predsednik), Marko Morel, Peter Pal, Andrej Pengov, Boštjan Pirč, Vili Pšeničny, Darko Štrajn, Janez Vodičar, Pavle Zgaga ter glavni in odgovorni po funkciji ...

TRIBUNA – študentski list, izdaja Univerzitetna konferenca ZSMS, uredništvo in uprava: 61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 1/II – soba 86, telefon 21-280, tekoči račun: 50101-678-47420, tisk študentski servis, letna naročnina 35 din, poštnina plačana v gotovini, rokopisov ne vračamo, oproščeno temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št.: 421-1/72 od 22.1.1973 ...

PROBLEMI / RAZPRAVE

141-144

Pravkar izšla, obsežna (četverna) številka Problemov zaključuje letnik 1974.

Na prvem mestu je prispevek Rastka Močnika **BLAGO-GLASJE**, ki proučuje metaforično strukturo znamenitega Prešernovega soneta „Življenje ječa . . .“; uvaja ga daljša notica o samem pojmu metafore.

Analiza prve kvartine je primer strukturalnega postopka v najboljšem pomenu besede, kjer se neposredna, formalna analiza teksta neprenehoma navidez „nelegitimno“ križa z „občimi“ refleksijami o estetskem presečku smisla, aporiji navivne opozicije metaforičnega in dobesednega pomena, mestu subjekta izjavljanja glede na koherenco strukture pesmi, razliki poetične in formalne logike, incidencah družbenega procesa na pesniški postopek, ki se kažejo npr. v ideoloških pogojih, ki naj jih izpolnjuje „dobra“ metafora itd. Škoda, da je – očitno zaradi pomanjkanja časa – analiza preostalih treh kvartit ostala na dokaj formalni ravni izstavitve transformacij predpisov za različne verzije.

Posebej zanimiv in aktualen je drugi Močnikov prispevek: kratek **ODLOMEK O „TEORIJI KOMUNIKACIJE“**, ki temeljni stroj akta komunikacije v teoriji informacij naveže na ideološki videz izoliranega akta ekvivalentne menjave kot fetišiziranega momenta kapitalističnega ekonomskega procesa; tako teorija informacije s samim svojim osnovnim teorijskim aparatom deluje kot zator družbene označevalne prakse. Posebej je zanimiv in aktualen, ker gre za izrecno polemično ost: v uvodni opombi sam avtor namreč pravi o tem prispevku:

„Na tem mestu ga objavljamo iz vsesokz polemičnih razlogov: tudi v Problemih (seveda ne v Razpravah) so se začele prikazovati vsakršne ideološke marnje, ki svoj solipsistični agnosticizem (da naj bi namreč „znak značil“ – ta drugi „sposojeni“ leksem v sintagmi je pač belina za ustrezne idealistične-ideološke investicije) podpirajo s „teorijo“, uvoženo iz informatičkega in kibernetičkega besedišča sodobnih „teorij“ o „komuniciranju“.“

Braco Rotar (**SOCIOLOŠKA AKSIOMATIKA JE AKSILOGIJA**) se s semiotično aparaturoloteva analize „vrednot“, pri čemer je polemična ost članka dvojna; meri tako na ideologijo „vrednot“ kot na (prav tako še ideološki) instrumentarij, s katerim skuša sodobna sociologija analizirati to ideologijo.

Članek Jureta Mikuža, ki je posvečen **NOVIM ŠTIFARJEM IN DUHOVNI PRAKSI NJIHOVEGA ČASA**, vmešča to ljudsko heretično gibanje na Slovenskem, katerega vrh sega v drugo polovico 16. stoletja, v trikotnik s katoliško cerkvijo ter reformacijo, hkrati pa – kljub temu, da je večina članka deskripcija – zastavi vprašanje, kako se na tem „področju (med)religioznih odnosov – ujemanj, nasprotij in borb“ odraža tedanje družbeno dogajanje v slovenskih deželah.

Tine Hribar s člankom **ROŽA V VRTU** nadaljuje serijo Znanosti in stvar sama. Pričujoč prispevek je posvečen predvsem odnosu vsakdanjega in znanstveno-filozofskega izkustva ter mnogoznačnosti vsakdanosti kot izhodišča vsakega izkustva. Celotna serija pravi predvsem o tem, kako skuša avtor – kljub videzu, da gre zgolj za variriranje Heideggerja – z imanentnim razvijanjem problematike prebiti osnovna izhodišča Heideggerjeve misli.

Vrsto izvornih prispevkov zaključujeta dva članka hrvatskih avtorjev, ki sta – presenetljivo – objavljena kar v srbohrvaščini. Nenađ Mišćević (**DIAGRAF. O MARGINAMA LEFEBVREOVA ČITANJA LENJINA**) interpretira epistemološko problematiko Leninovih beležk ob branju Hegla v luči strukturalistične (Althusser) ter post-strukturalistične (Deleuze) naravnosti, kar ga privede do ostre zoperstavitve obema doslejšnjima branjenjema Lenina, tako diamatskemu kot tistemu, ki izhaja iz „filozofije prakse“ in ki ga avtorju reprezentira Lefebvre.

Ob članku Darka Kolibaša **SALAMALA** pa je bržkone ključnega pomena naravnost, iz katere ga beremo: če ga beremo kot „strokovno“ interpretacijo Melvillovega Moby Dick-a, ga moramo nedvomno odkloniti kot zmeden besedovce praznih besednih iger, mešanja najrazličnejših ravni itd. – toda če upoštevamo, da gre za delo Rabelaisa in Mallarmeja

jugoslovenskega strukturalizma, se nam morda odpre neka druga pot, v kateri postanejo pravkar omenjeni kriteriji irrelevantni, celo zastirajoči resnico, ki jo prinaša tekst.

V rubriki Kritika je objavljen še en prispevek Rastka Močnika, in ob srbohrvaškem prevodu de Saussurove Obče lingvistike, dela, ki je utemeljilo strukturalno lingvistiko. Avtor pokaže – predvsem ob problematiki arbitrarosti znaka in odnosu lingvistika (semnologija – „notranjo“ razsredičenost de Saussurovega teksta: ideološka problematika znaka, jezika kot izraza, logocentrizma itd. zastira samo temeljno de Saussurovo odkritje diferencialnosti jezika; to odkritje je sproščeno v vsej svoji subverzivnosti šele s konstitucijo novega, translingvističnega spoznavnega objekta, TEKSTA.

Številka prinaša dva prevoda: Jacquesa Lacana **VLOGA IN OBMOČJE JEZIKA V PSIHOANALIZI** (nadaljevanje iz prejšnjih števil) ter pogovor Jean-Louis Houdebina z Julijo Kristevo **EKONOMIJA IN POLITIKA PESNIŠKE GOVORICE**. Ob Lacanu moramo pohvaliti predvsem odlični prevod tega sicer zelo hermetičnega avtorja (delo J. Razpotnika); za obžalovanja vredno je le to, da tekst ni opremljen z daljšimi pojasnili, kar bi ga naredilo mnogo dostopnejšega. Razgovor s Kristevo ob njeni novi knjigi (**REVOLUCIJA PESNIŠKE GOVORICE**, prevod M. Dolarja), pa je zanimiv predvsem zato, ker nakaže vsaj pri nas mnogokdaj spregledano politično razsežnost iz strukturalizma izviraajočih teorij.

Številko zaključuje izredno obsežna polemika med Ivanom Urbančičem in Slavojem Žižkom, ki se vrti predvsem okoli vprašanja strukturalizma in psihoanalize. Za polemiko so žal značilni predvsem – kot ugotavljanja v svojem drugem prispevku sam Urbančič – „osebne bodice in drugi balast z ene in druge strani“, tako da pomeni za tiste, ki jih veseli opazovati celo paleto „nizkih“ in „visokih“ udarec (kajti zanimivo je opazovati, kako pri obeh avtorjih prav vrtoglavo prehajamo od filozofskih izvajanj o Husserlu, Lacanu itd. do izrazov tipa „besedna solata“, „komično“, „blefiranje“, „gostiliško-pivski nivo“ itd.), nedvomno zelo zanimivo, če ne že prav slastno branje, nekoliko manj pa zvemo o centralnem, gotovo zelo tehtnem vprašanju polemike: vprašanju statusa (strukturalne) psihoanalize.

Glede na celoto številke moramo reči, da predstavlja njena enotnost še eno potrditev dejstva, da postaja pot, ki jo ubirajo Problemi (Razprave, nezdružljive s potjo Problemov) Literature, tj. da je v interesu samih Problemov, da se oba dela razvijeta po svoji lastni logiki.

Poleg tega je – in to je seveda bolj neprimerno bistveno – opaziti določeno ujemanje te številke z zanjo (petorno) številko lanskega letnika (1973) – v obeh primerih gre za težišče na problematiki, ki se je oprilecilo ime „strukturalistična“. Obči vtis je, da se je v zadnjih letih (izraziteje od letnika že 1971) premaknilo težišče (vsaj teorijskega dela) revije iz fenomenološko – „heideggerjanske“ na „strukturalistično“ usmeritev, da je slednja čedalje bolj „dajala ton“ celoti – morda je tudi v tem iskati ključne polemike Urbančič-Žižek. In upati je predvsem, da bodo, kot to že dokazuje skupna številka z Casopisom za kritiko znanosti, imaginacijo in novo antropologijo, Problemi – Razprave v tej usmeritvi našli več stika s tim „studentsko levico“.

ALIENACIJA BR.1/75

izdaja: Udruženje studenata sociologije
Odjela za filozofiju, psihologiju i sociologiju
Filozofska fakulteta – Zagreb
str. 1000 cena izvoda: 20 din

Že leta 1972 je takratno Udruženje studenata sociologije začelo izdajati svojo lastno „biblioteko“, zbirko, imenovano **PŠENICA**. V dveh mesecih dela, so uspeli izdati zelo iskane in potrebne tekste, ki s, če ne nič več, vsaj nujni za vsak kolikortoliko „normalen“ študij tako sociologije kot tudi filozofije. Tako so zagledali dan Heraklitovi fragmenti, Leukip in Demokrit, pa tudi Robert Owen. Na vsesplošno žalost se je pri tem tudi nehalo; delo je zamrlo in končno umrlo. Po skoraj treh letih pa so si študentje na oddelku ponovno osnovali Udruženje – novo, mlado, navdušeno in pripravljeno delati. Tudi ta novorojenček si je najprej zastavil izdajateljske naloge; izbrali so uredniški odbor in pričelo se je. Rodila se je **Alienacija**, nova „Biblioteka“. In hkrati s tem rojstvom je zagledalo ta beli svet tudi trinajst Platonovih (političnih) pisem, kolikor vemo, prvič v celoti prevedenih pri nas. No, potem smo nekaj časa poslušali le obljube, a kljub dvomom ni ostalo le pri njih. Zdaj lahko listamo po prijetni črni „knjižici“ velikega formata, ki ima vse značilnosti revije, rekli bi – sociološke.

Poglejmo zdaj najnovejšo številko **Alienacije**, prvo v letu 1975.

Najprej pade v oči, da je ta številka pravzaprav razdeljena v dva dela, ki sta vsak zase zaključena celota. Prvi del, ki ga lahko imenujemo informativne narave, je prikaz knjige **STUDENT POWER** (ed. A. Cockburn in R. Blackburn), zbornika (predvsem) socioloških tekstov, ki potrjujejo, da znotraj sociološke misli na Zapadu obstaja kontinuiteta kritičnega reflektiranja lastnega meščanskega sveta. To je reflektiranje, ki ima mnogo skupnih točk z Marxovo kritiko kapitalskega sveta, ki pa ne ostaja samo pri tem dotikanju, temveč reaktualizira oz. na novo osvetljuje nekatere (velikokrat namenoma) pozabljane Marwove ugotovitve (npr. o odtujitvi). Student Power je reprezentant sociološke literature s konca 60-tih let. Ena izmed karakteristik te literature je prevladovanje ozko-specialistične sheme sociološkega „mišljenja“ z uvažanjem in razvijanjem nekakšnega interdisciplinarnega pristopa (sociologija, filozofija, politična ekonomija, psihologija ipd.). Da te

Nikjer v tekstu zakona izrecno ne piše, da se visokošolski prebivalci delijo na učitelje in študente, niti niso navedeni razlogi za tako delitev. Delitev je torej samoumevna. Poglejmo kar člene:

67. člen (prvi člen poglavja o visokošolskih učiteljih, znanstvenih delavcih in sodelavci).

68. člen

1. Nazivi visokošolskih učiteljev so: redni profesor, izredni profesor, docent, profesor višje šole in predavatelj višje šole.

2. Nazivi znanstvenih delavcev so: znanstveni svetnik, višji znanstveni sodelavec in znanstveni sodelavec.

3. Nazivi visokošolskih sodelavcev so: asistent, lektor, predavatelj in strokovni sodelavec s posebnim nazivom, ki ga določijo statut VTO.

51. člen (prvi člen poglavja o študentih)

1. Študent je sodelavec v vzgojnoizobraževalnem in raziskovalnem procesu, v katerem na določenem področju pridobiva znanje in izkustva ter razvija ustvarjalnost, delovne navade in samoupravno aktivnost.

3. Uspešnost študija in aktivno sodelovanje v vzgojnoizobraževalnem in raziskovalnem procesu sta podlaga samoupravnih pravic in dolžnosti študentov v tem procesu in oblik njihovega samoupravnega odločanja v visokošolskih temeljnih in delavnih organizacijah, skupnostih in univerzah.

Primerjajmo 3. odstavek 51. člena s 67. členom. Aktivno sodelovanje študentov v vzgojnoizobraževalnem in raziskovalnem procesu je podlaga njihovih samoupravnih pravic in dolžnosti, pa vendar to ni delo. Tu je očitno protislovje: aktivno sodelovanje pri delu ni delo. Kako je to mogoče?

Samo na en način: gre za odtujeno delo, gre z drugimi besedami, za zastarelost družbenih odnosov znotraj visokega šolstva. Aktivno sodelovanje je tu samo sinonim za pridnost, marljivost, uspešnost pri študiju in to je tisto poglobitveno, kar se od študenta zahteva. Sicer pa je študent še vedno v vlogi vajenca, sodelavci in učitelji pa so pomočniki, mojstri in druge figure iz cehovske hierarhije. Študent je še zmeraj tisti, ki znanja nima, učitelj pa ima znanje v zakupu in ga po primernih zalogajih prodaja študentu. Z diplomu si študent dokončno odkupi znanje in se tako odkupi visoki šoli. Če so posamezni obroki znanja zanj pretežak zalogaj, ni s samoupravnimi pravicami in dolžnostmi nič.

Vsebinska in izrazoslovje poglavij o visokošolski dejavnosti, študentih ter o visokošolskih učiteljih, znanstvenih delavcih in sodelavcih še potrjuje našo ugotovitev. Z majhnimi izjemami gre pri opredelitvi visokošolske dejavnosti za opis zdajšnje dejavnosti. Kar se tiče izrazja, so izpitni sistem, pouk kot izvajanje študijskega programa itn. predpostavke in se torej tudi od statutih, ki naj bi podrobneje določali te zadeve, ne pričakuje večjih sprememb, ampak le uskladitev z zakonom (tako piše v obrazložitvi zakona). Kolikor spremembe so (trajanje študijskega leta, skrajšanje absolventskega staža), so bolj tehnične narave; naravnane so na večjo učinkovitost študija in slednja je tudi njihova edina utemeljitev. Ni naključje, da so študentje kritični prav do tistih določb, ki so v sklopu celotnega zakona in njegovih tendenc razmeroma manj pomembne (glej stališča zbora študentov Ekonomske fakultete v

tej Tribuni!). Razlog velja iskati prav v zastarelosti odnosov znotraj visokega šolstva: študentom se bistvene spremembe v visokem šolstvu, kakor jih opredeljuje zakon, dogajajo kot nekaj zunaj njih, kar jih zadeva kvečjemu z „moralnopolitične“ plati, le abstraktno, medtem ko je skrajšanje absolventskega staža hudo konkretna dodatna obremenitev. Ker študentje prizadevanja za učinkovitejši študij, ki se v praksi izvajajo z zaostrovanjem prestopnih pogojev in rednimi kolokviji, čutijo kot preobremenitev, se njihova morebitna angažiranost usmerja v obrobne probleme. „Podružbljanje univerze“ tako poteka zunaj njih in mimo njih.

Za študente je bistvena novost zakona številčno enakopravna udeležba študentskih delegatov v svetu VTO, ki bo temeljni samoupravni organ v VTO. Ocenjuje se, da bo to „korak naprej glede na staro stanje“ (Peter Pal ob predstavitvi zakona v Tribuni). Vprašajmo se torej: korak kam?

Ravno zaradi ohranjene hierarhije družbenih odnosov znotraj univerze določba zakona o enakopravnosti študentov v samoupravljanju ne ukinja neenakopravnega odnosa med učiteljem in študentom, ampak uzakonjuje nasprotje med njima. Večja samoupravna (in s tem tudi politična) vloga študentov oziroma njihovih delegatov ob nespremenjenih (ali zaostrenih) delovnih pogojih lahko le še poveča trenje med učitelji in študenti ter jih namesto v skupno premaganje obstoječega, namesto v podružbljanje skozi osvobajanje in razodtujevanje lastnega skupnega dela, napotuje v medsebojni konflikt. Seveda ne gre (in ni nikoli šlo) za študente in učitelje kot strnjeni nasprotujoči si sili, temveč za pola znotraj istega nasprotja (odtujeno neodtujeno delo), ki pa ga ni mogoče odpraviti, ne da bi obenem odpravili to polarizacijo. ZSMS kot edina organizirana sila med študenti in zato tudi nosilec samoupravljanja s strani študentov, tako pade v neprijeten položaj. Če bo hotela zastopati hotenja študentske večine, bo nujno v konfliktu z učitelji (in obenem s študijskimi obveznostmi itn.) in narobe: če bo hotela konstruktivno sodelovati v samoupravljanju (kar pomeni zagovarjanje obstoječih odnosov in intenziviranje študija), ne bo prav nič popularna med študenti. V primeru ekvilibriranja med obema skrajnostima se bo zamerila obojim.

Nočemo biti črni preroki. Ti konflikti lahko med drugim povzročijo, da vsaj del študentov in učiteljev uvidi potrebo po temeljiti spremembi medsebojnih odnosov. Temeljno vprašanje tega trenutka na univerzi je zato vprašanje fakultetnih statutih. Slednji vendarle v tolikšni meri dopolnjujejo zakon, da bi bilo mogoče z njihovo pomočjo začeti graditi nehierarhične odnose, saj določajo študijski in raziskovalni program VTO (v zakonu je v 33. členu tudi nakazana možnost, da se „pouk lahko izvaja tudi po individualnih študijskih programih“). Bojimo pa se, da se to ne bo zgodilo. 97. člen zakona namreč določa, da je treba statute vskladiti z zakonom najkasneje v štirih mesecih po njegovi uveljavitvi. Zakon postane veljaven do konca junija, torej je treba vskladiti statute z njim do konca oktobra. V tem času bojo naši funkcionarji pretežno na počitnicah ali pa bojo intenzivno študirali, zato se pri vse zadevi ne bojo mogli kaj dosti angažirati, da o „silent majority“ niti ne govorimo.

Pa vseeno izkoristimo še malo prostora v časopisu in apelirajmo na vse poklicane in izvoljene predstavnike ZSMS, da takoj zdaj premozgajo novi zakon in stare statute in z vso to „problematiko“ seznanijo študente, dokler so še pri roki ter skupaj pripravijo predloge za nove statute.

Iskreno zapisamo: Ne verjamam, da bo moje pisanje kaj zaleglo. Že leta nazaj so pametnejši od mene pisali boljše in bolj utemeljene spise od tegale, pa je vendar rezultat natančno tak, kakršen je. Zato tudi tak naslov...

Jože VOGRINC

IN KAJ JE Z DRUŠTVOM

Pisali smo že o Društvu za medsebojno pomoč ljudi v duševni stiski, ki se je ustanovilo v začetku aprila. Zanimalo me je, kaj se je od takrat dogajalo na tej sceni, pa sem šla še enkrat pogledat; en intervju z dr. Ano Rojnik bi bil najbrž zelo podučna stvar, sem si mislila – začnimo pri jedru.

Dr. Ana Rojnik je majhna svetlolasa ženska z neverjetno energijo, ženska, ki ve kaj dela, in ki o svojem delu govori z živahno nezaneseno odločnostjo in nekim svojiskim humorjem. Prišla sem k njej tam okrog osmih in potem sva se skoraj štiri ure pogovarjali o naši psihiatriji, o njenem delu v Klinični bolnici, o Društvu in še o marsičem. Pri osebnosti dr. Rojnikove človeka najbolj fascinira njena neposrednost in sproščenost v odnosu do drugih in njena močna duhovna hrbtnica; I'll know my song well before I start singing, je rekel Bob. V prostem, živem pogovoru, brez novinarskih zatežb in beležnic na mizi je dr. Rojnikova precej bolj plodna kot pred avditorijem; tam ji manjka govorniške retorike, ki bi vžgala, in tudi zdi se, da jo njena osebna poštenost in globoka zavzetost za stvar prej ovirata kakor vzpodbujata pri tovrstnem uveljavljanju. Njene odgovore sem morala zaradi omejenega prostora precej skrajšati, niso pa (upam) v ničemer bistveno okrnjeni.

TRIBUNA: Dr. Rojnikova, kakšen je bil v slovenski javnosti odmev na ustanovitev Društva za medsebojno pomoč ljudi v duševni stiski?

Dr. ANA ROJNIK: Zanimanje za Društvo je v slovenski javnosti večje kot smo celo sami pričakovali; skoraj vsak dan dobivamo

pisma, v katerih nas ljudje vprašujejo, kdaj bo Društvo začelo delovati, kdaj bodo predavanja, na koga se lahko obrnejo za podrobnejše informacije itd. Vpisalo se je že okrog 100 članov – večinoma so to ljudje, ki imajo različne psihične težave in bi jim Društvo lahko nudilo določeno pomoč, veliko je študentov psihologije, filozofije, sociologije in pedagogike, in nekaj je tudi ljudi, ki se na tak ali drugačen način ukvarjajo s to problematiko in jih stvar zanima.

Strokovna javnost pa je reagirala sprva zelo zadržavno, le napredni zastopniki socialne psihiatrije so projekt pozdravili, vendar istočasno ostali zelo previdni. Tako je s to stvarjo. Podobna društva v svetu so dostikrat imela težave z uradno psihiatrijo; nekateri naši strokovnjaki so že izrazili bojazen, da bi se nekonformnost in neortodoksnost delovanja društva izražala „bolj v kritiki obstoječega in ne tudi kot ustvarjanje novih, uspešnih oblik pomoči“, čeprav je ravno to naš osnovni namen, namreč ustvarjati nove in uspešne oblike pomoči ljudem, ki so pomoči potrebni.

TRIBUNA: V čem bi društvo lahko bistveno dopolnilo obstoječe načine obravnavanja psihotikov?

Dr. ANA ROJNIK: Ena naših najosnovnejših postavk je, da je zdravljen osebo treba obravnavati kot človeka z obširnimi, kompleksnimi problemi in ne samo kot pacienta z določeno diagnozo. Problemov psihotika se ne da uspešno reševati, če jih pojmujejo izolirano, kot izraz njegovih osebnih pomanjkljivosti – treba jih je razumeti kot člen v verigi interakcije med njim in njegovo družino in njegovim širšim družbenim okoljem. S poznavanjem psihotikove življenjske situacije postanejo razumljive (razumljivejše) mnoge posebnosti njegovega mišljenja in vedenja, ki predstavljajo strategijo za spoprijemanje z nevzdržno situacijo. (Tukaj se naslanjamo na ugotovitve socialno usmerjenih neopsihoanalitikov, npr. Sullivana, Horneyeve, Fromma itd.)

Terapevtska skupina poskuša ustvariti vzdušje popolne sproščenosti – posameznik začuti, da je sprejet, da lahko pove in pripoveduje o tistem, kar ga teži, in da besede ne bodo izzvenele v prazno. V skupini je odpravljena vsaka hierarhija; strokovnjaki in člani se kličejo po imenih in sodelujejo na enakopravni osnovi; dejstvo, da imajo nekateri udeleženci terapevtskega srečanja strokovno znanje in akademske nalosve ne vpliva na odnose med ljudi v skupini – ti odnosi so v svojem bistvu prototip samoupravnih odnosov – njihovo znanje jim samo omogoča, da se terapevtski proces odvija na strokovni ravni.

TRIBUNA: Dr. Rojnikova, nekateri vas in vašo dejavnost povezujejo z antipsihiatrijo. Kaj menite o tem?

Dr. ANA ROJNIK: To je neke vrste prikladen očitek (očitek, prav ste slišali), ali če hočete, etiketa, ki nam jo skušajo nalepiti tisti, ki so nenaklonjeni, če ne že izrazito nerazpoloženi do mojega in našega delovanja in ki bi verjetno bili nenaklonjeni vsakim poskusom iskanja novih poti in metod na področju psihiatrije. Moja strokovna usposobljenost, izkušnje in delovanje so razmejeni na področju dinamsko orientirane psihoterapije – ukvarjam se s socialno psihiatrijo, ki postavlja v ospredje bolnega človeka in ne toliko njegove bolezni same. Ne enačite tega s antipsihiatrijo.

TRIBUNA: In na kakšen način socialna psihiatrija obravnava psihotika?

Dr. ANA ROJNIK: Shematično povedano je to človek, ki je zbolel in je potreboval hospitalizacijo, ker njegovo vedenje ni več ustrezalo konvencionalnim normam in je okolica zahtevala izolacijo. V bolnišnici pa ga čaka še večje prilagajanje oziroma zahteva po prilagajanju utesnjujočim razmeram reda, ki tam velja. Ta človek je bil v svojem okolju čustveno in tudi drugače izoliran v medosebnih odnosih; večinoma prihaja iz zelo neurejenih razmer znotraj neke primarne skupine (v večini primerov je to družina), ki je utesnjevala in ovirala individualizacijo človeka, njegovo osebno integriteto in izraz. Ta človek se je pritiskom uprl z umikom najprej v irealni svet in nato v bolezen.

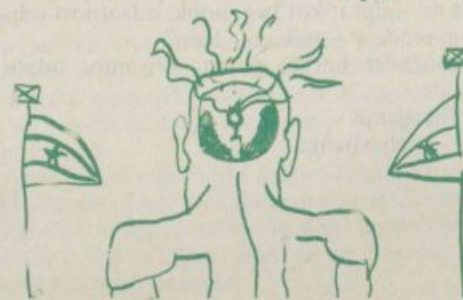
Ko bolnišnica vrne pacienta v njegovo prejšnje okolje, ki je nespremenjeno, se ta proces v mnogih primerih v večji ali manjši meri ponovi. O vzrokih manifestacije simptomov je treba razpravljati in seznanjati celotno njegovo ožje okolje, če je to mogoče – družino, prijatelje, sodelavce. Najbolj progresivne smeri socialne psihiatrije celo zagovarjajo tezo, da bi bilo duševno bolnega človeka potrebno tudi zdraviti v njegovem okolju, ne pa ga osamiti, izolirati s hospitalizacijo. Če je to že potrebno, naj bi bilo bolj izjema kot praksa.

Z leve proti desni: Anka, dr. Ana Rojnik, mgr. psih. Tanja Lamovec,

TRIBUNA: Hvala lepa za razgovor in veliko uspeha pri vašem delu.

Pripravila: Anka Jančič

ŠTUDENTSKI DINAR NA OBALI

„Klub študentov obalnih občin Koper, Izola, Piran“ je letos ob Novem letu izvedel anketo med svojimi člani. To je tretja tovrstna anketa, ki jo vsako leto izvede naš klub. Tako smo dobili podatke o študijski usmeritvi študentov, o njihovem učnem uspehu, o štipendijah in štipenditorjih, o gmotnem položaju študentov, o zaposlitvi in izobrazbi njihovih staršev, o študentskih stanarirah v Ljubljani ter o njihovi politični dejavnosti. Podatki so nekoliko zastareli, saj se nanašajo na čas tik pred sprejetjem samoupravnega sporazuma o štipendiranju a nam kljub temu odpirajo pogled na razmere, ki oblikujejo položaj visokošolstva. Anketirali smo 590 študentov z obale, odgovorila pa jih je polovica.

Analiza je dala zanimive podatke predvsem o gmotnem položaju študentov. Informacijo o višini sredstev, s katerimi se študent mesečno preživlja v Ljubljani, nam da naslednja razpredelnica.

Tabela 1: Distribucija študentske populacije glede na celotna sredstva, s katerimi študent mesečno razpolaga

višina sredstev v din	število študentov v %
pod 700	2,4
700 – pod 900	5,5
900 – pod 1100	20,6
1100 – pod 1300	27,0
1300 – pod 1500	19,8
1500 – pod 1700	20,2
1700 – pod 1900	1,9
1900 in več	2,4
skupaj	100,0

V povprečju razpolaga študent s 1227 din mesečno, kar ni noben luksuz. Če pogledamo, od kod ta sredstva študenti dobijo, vidimo, da v 39,3 % primerih starši sami vzdržujejo svoje otroke, 24,7 % študentov ne dobi materialnih podpor od doma, kar 23,1 % študentov pa se vzdržuje le s štipendijo. Predvsem polpžaj teh zadnjih je sila skromen, saj razpolagajo v povprečju le s 898 din.

Tabela 2: Vzdrževanje študentov v času študija

vir sredstev	število študentov v %
starši	39,3
štipendija	23,1
honorarna zaposlitev	0,4
drugo	0,4
starši + honorarna zaposlitev	1,2
štipendija + honor. zap.	0,8
honorarna zaposlitev + drugo	0,4
starši + štipendija	34,8
SKUPAJ	100,0

Kako živi povprečen študent v Ljubljani, nam lahko pove tudi problem stanovanj in stanarin. Velika večina študentov z obale (62,1 %) živi v Ljubljani v privatnih sobah, 6,1 % pri sorodnikih, ostalih 31,8 % pa v študentskih domovih. Problem je predvsem s privatnimi sobami. Da pri privatnikih ni študentom vse z rožicami posejano, nam pove podatek, da je kar 78 % stanarin večjih ali enakih 300 din. Ocena povprečne stanarine pri privatnikih pa je 374 din. Povprečnemu študentu ostane tako po plačani stanarini v roki 850 din. Če si privoščijo potem tri obroke dnevno v študentski menzi mu preostane še 15 starih tisočakov, s katerimi se lahko sit vsede za povprečno drag učbenik. Kaj vse lahko počne z 900 din mesečno povprečni študent, ki dobiva le štipendijo, pa je jasno le Rajku Ranflu!

Štipendije so bile do sedaj vedno kamen spotike. Kako poteka štipendiranje na obali kažejo naslednje tabele: Tabela 3: Distribucija študentov po sedežu štipenditorja

kraj štipenditorja	število študentov v %
Koper	57,8
Izola	5,4
Piran	2,1
Ljubljana	30,6
drugo	4,1
SKUPAJ	100,0

34,7 % obalnih študentov dobiva štipendije iz neobalnih virov. Levji delež gre pri tem RIS in RZZ (Republiški zavod za zaposlovanje). Kar 21 % študentov z obale je deležnih teh štipendij. Tabela 4: Struktura študentske populacije po višini štipendije

višina štipendije v din	število študentov v %
do 500	4,4
500 do pod 700	19,4
700 do pod 900	45,6
900 do pod 1100	23,1
1100 do pod 1300	6,3
1300 in več	1,2
SKUPAJ	100,0

Povprečna štipendija je 830 din. Če upoštevamo le štipenditorje, ki imajo sedež na obali, potem je to povprečje nižje – 786 din. Neobalni štipenditorji

pa podeljujejo v povprečju 907 din! Vedeti moramo, da igrata pri teh 907 din odločilno vlogo RIS in RZZ, saj je kar 80 % iz teh dveh virov višjih ali enakih 900 din. Na obali torej podeljujemo nižje štipendije kot v notranjosti. Teško bi rekli, da so štipenditorji na obali bolj stiskaški kot v notranjosti (če ne upoštevamo RIS in RZZ), zato pogledjmo natančneje, kdo in koliko pravzaprav na obali štipendira. Tabela 5: Struktura štipendistov po vrstah štipenditorjev

štipenditor	število štipendistov v %
izobraževalne skupnosti	49,5
zavodi za zaposlovanje	38,3
gospodarske del. organizacije	12,2
negospodarske del. organizac.	100,0
SKUPAJ	100,0

Ne le, da so izobraževalne skupnosti in zavodi za zaposlovanje dodeljevali doslej največji delež celotnega števila štipendij, marveč so bile tudi v povprečju dodeljene štipendije najvišje (854 din.). Gospodarske delovne organizacije še vedno dajejo skoraj 40 % vseh štipendij. Kaže pa, da so gospodarske delovne organizacije nezainteresirane za visoke štipendije. V povprečju dajejo 812 din. Tu seveda deluje gospodarski račun, rentabilnost, ponudba in povpraševanje – tudi bodoče VK delavce je v splošnem treba podpirati le tolikor, da lahko uspešno doštudirajo in da se za to ceno – štipendijo pustijo vezati na delovno organizacijo. Kako naj pojmujejo ravnanje tistih delovnih organizacij, ki nočejo štipendirati brucev, marveč iščejo uspešne študente višjih letnikov in so jih pripravljene tudi odkupiti od drugih delovnih organizacij, ki so jih do sedaj štipendirale.

Negospodarske delovne organizacije izplačujejo še nižje štipendije 734 din. To je tudi razumljivo, saj so njihovi viri sredstev bolj omejeni kot v gospodarstvu.

Še bolj kot višina štipendij pa povzročajo hudo kri kriteriji, po katerih se štipendije razdeljujejo. Pri proučevanju odvisnosti višine štipendij od povprečnih mesečnih sredstev na člana družine, smo izračunali korelacijsko razmerje, ki znaša 0,172, kar pomeni, da je le 17,2 stotnik skupne variance pojasnjeno s povprečnimi dohodki na člana družine. Še manj so višine štipendij odvisne od študentove povprečne ocene. Korelacijsko razmerje je tu 0,03! Pri odvisnosti štipendij od letnika študija pa celo 0,029! S čim bodo tovariši na obali pojasnili ostali del variance !! Kje so tisti kriteriji po katerih so se do sedaj delile štipendije. Učni uspeh in socialni položaj to gotovo nista bila.

Nekaj bi se dalo spet pojasniti z gospodarskim računom ter ponudbo in povpraševanjem. Ne gre pozabiti, da je skoraj 40 % štipendistov vezanih na gospodarsko delovno organizacijo. Te zadovoljujejo v prvi vrsti lastne potrebe, štipendirajo predvsem strokovnjake za svoje NEPOSREDNE potrebe. Ne nadzadnje to dokazuje vztrajnost, s katero so delovne organizacije zavlačevale podpis samoupravnega sporazuma o štipendiranju na obali. No, ni treba da na široko razredati mrežo o obnašanju naših delovnih organizacij. Naslednje številke govore dovolj zgovorno. V povprečju dobi štipendijo 58,7 % študentov. Če pogledamo distribucijo teh štipendij po fakultetah, vidimo, da je ta odstotek najvišji na ekonomski fakulteti – 68 %, na elektro fakulteti 66 %, na strojni 63 %, na FNT 61 % itd, podpovprečen pa na filozofski 54 %, FSPN 52 %, ... Kam gredo štipendije GOSPODARSKIH del. org. pa nam povedo naslednje številke. Od vseh štipendij, ki jih dajejo gospodarske del. org. jih dobijo ekonomisti 38 %, študentje elektro fakultete 17 %, strojne 13 %, FNT 13 %. ... Na filozofski fakulteti pa je nasprotno kar 96 % štipendistov dobilo štipendije od IZ ali od ZZ. Analiza jso kaže, da na področju izobraževanja do sedaj ni bilo veliko načrtovanega in zavestno reguliranega odločanja, ki je podvrženo tržnim zakonitostim, saj se morajo študentje po maturi usmeriti tisti študij, kjer so dani boljši maturanski pogoji, ki jih še vedno v veliki meri neposredno določajo gospodarske organizacije s povpraševanjem po strokovnjakih. In kakšen je rezultat takega odnosa do izobraževanja? Tabela 6: Struktura študentske populacije po doseženi povprečni oceni

povprečna ocena	število študentov v %
manj kot 6,5	4,3
6,5 do pod 7	5,9
7 do pod 7,5	35,5
7,5 do pod 8	19,4
8 do pod 8,5	21,5
8,5 do pod 9	8,6
9 do pod 9,5	3,2
9,5 do 10	1,6
SKUPAJ	100,0

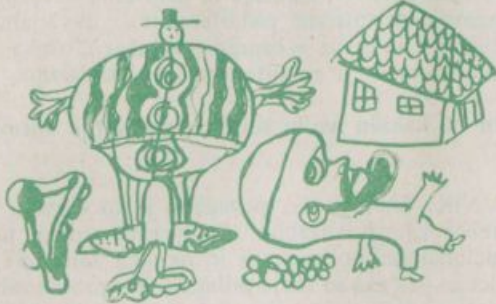
Če merimo uspeh po povprečni oceni, ki jo doseže študent, potem vidimo, da je najbolj pogosto povprečje pri obalnih študentih 7,42. Aritmetična sredina povprečij ocen je 7,72. Pri proučevanju faktorjev, ki vplivajo na uspešnost študentov, smo ugotovili, da izobrazba staršev NA VIŠJIH IN VIŠOKIH ŠOLAH na uspeh otrok ne upliva več. Korelacijsko razmerje je tu 0,032. Že prej smo ugotovili, da tudi med štipendijami in uspehom ni močne povezave. Pa tudi pri odvisnosti uspeha od sredstev s katerimi študent mesečno razpolaga v Ljubljani, je le 0,002 celotne variance pojasnjeno z višino sredstev, s katerimi študent razpolaga. Pri tem se je pokazala rahla tendenca, da študentje z zelo nizkimi in z zelo visokimi dohodki ne dosežajo visokih povprečnih ocen, kot je razvidno iz naslednje tabele. Variance znotraj grup v naslednji tabeli so zelo visoke, zato teh tendenc ne smemo jemati kot stroge zakonitosti. Tabela 7: Povprečne ocene po višinah sredstev, s katerimi študentje mesečno razpolagajo

Kakšne besede najbolj označijo najin odnos?

Temeljna vljudnost morda, olikanost, naklonjenost, dopuščanje različnosti, zanimanje brez prestatka, pozornost, pazljivost, popuščanje.

Mnogo govorim, ampak če se ne bi navadil obvladovati od mladih let, bi morda ne mogel obdržati in gojiti tako prijetnega odnosa, morda obnašanja. Prijetnost je tudi v tem, da dosti česa ne narediš, da si morda dalj časa tiho, ali pa pri miru. Ni nujno, da je prijatnost nenehno gibanje. Prav zato je ljubkost v obvladani moči. Če gledaš težkega atleta, kako se lahko giblje, ti daje vtis velike mačke. Vljudnost in prijatnost ni nenehno zanimanje. Včasih je odsotnost zanimanja za tisto, kar pritegne pozornost.

Med buhtečimi dišavami krvavega petroleja, znojne nafte in solznega bencina,

med betonskimi kostmi, pri živcih računalnikov, tu stoje noge genialnega blazneža, umorivšega v Parizu, Londonu in Tokiju po več ljudi tako, da jih je porinil pod avto, vlak in strup zauživši hoteč pozabiti ta naš planet, da skoči iz kože debele 10 km,

pa kaj se jaz silim v to, kaj mi je tega treba, hočem mir pa basta fidi, je nekdo rekel, jih je reklo več, vsi namreč preveč hočejo mir, saj zato pa vojne so in jaz in ti ali mi vsi furjamo na luno ali pa smo za luno, če sploh kje smo, za zdaj je Zemlja center vesolja, bomo videli kaj bo kasneje.

Odpor, porivati (stremeti) od (proč), biti usmerjen drugam, od koga drugega, čutiti na-sprotje, sproti, proti, drug proti drugemu, se borita, kdor je močnejši uspe, zato u-niči slabšega, manj od-pornega, biti bolj odporen, se bolj upirati, imeti več volje, imeti več odporne moči, nasploh bolj biti, torej kaj sedaj,

čutim odpor, naj se morda sprijaznim.

Odpor I. kot borba in premagovanje, pre-moč.

Odpor II. kot ne-odpor, kot beg, umik, odsotnost odpora, upora kot beg, umik, v - mik, v - kam?

dati ne - možnost borbe, pustiti pri miru odpor II. kot

ne-uevljavljanje.

Odpor I = uevljavljanje

Odpor II = ne-uevljavljanje

Jack Artur

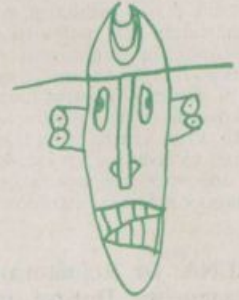
La circulation

of the traffic

der Liebe

Od vekomaj eksistira Mucka.

Mucka se je združila z mucko in rodil se je živosrebrni Moški, Moški se je združil z mucko in rodila se je siva Mati, Mati se je združila z mucko in rodil se je zlati Oče, Oče se je združil z mucko in rodil se je zeleni Mož, Mož se je združil z mucko in rodil se je modri Starec, Starec se je združil z mucko - in rojena je bila bela Nevesta;

Nevesta (Matilda)

se je združila z mucko in rojena je bila - Mačka; Mačka se je združila z mucko in rojen je bil Vrag Vrag se je združil z mucko in rojen je bil DUH, Duh se je združil z mucko in rojena si bila Ti! Ti si se združila z mucko in rojeno je bilo Uho, Uho se je združilo z mucko in rojen je bil Zrak, Zrak se je združil z mucko in rojen je bil Rak, Rak se je združil z mucko in rojen je bil Napad, Napad se je združil z mucko in rojeno je bilo Prijateljstvo, Prijateljstvo se je združilo z mucko in rojeno je bilo Letalstvo, Letalstvo se je združilo z mucko in rojeno je bilo Zavezništvo, Zavezništvo se je združilo z mucko in rojen je bil Razkol.

Razkol se je združil z mucko in rojena je bila Krona, Krona se je združila z mucko in rojen je bil BOG, Bog se je združil z mucko, in rojena je bila Marija, Marija se je združila z mucko in rojen je bil Kristus; Kristus se je združil z mucko in rojen je bil Eros, Eros se je združil z mucko - in rojen je bil

Mucek;

Mucek se ni združil z mucko, in Mucka se ni združila z Muckom, in rodila;

in rojen je bil - Maček.

Maček se ni združil z Muckom, in Mucek se ni združil z mucko, in bilo

je VSE - Universitas.

Ivan Kranjc

do 800	7,67
800 do pod 1000	7,72
1000 do pod 1200	8,04
1200 do pod 1400	7,89
1400 do pod 1600	7,93
1600 in več	7,73
povprečna ocena celote	7,72

Če tem podatkom pristavimo še dejstvo, da je kar 24,6 % študentov, ki bivajo v Ljubljani več kot eno leto, že izgubilo eno študijsko leto ali več pri visokošolskem študiju, potem se nam kar samo od sebe ponuja vprašanje, koliko je bilo do sedaj na obali na tem področju reguliranega in planiranega, kako smo do sedaj usmerjali dijake pri izbiri nadaljnega študija, in kateri so tisti mehanizmi, ki študente silijo, da se tolikokrat zadovoljijo z oceno 6.

Bodo ustavne spremembe uspele zavezati ali vsaj omiliti to stihijo? Bodo imele štipendije odslej bolj stimulativno vlogo? Bomo v prihodnje delili štipendije po deklariranih kriterijih? Odgovora seveda ne morem dati. Kolikor širši bo krog ljudi, ki bo o štipendijah odločal, tem manj bo možnosti deviacij. Pri tem pa igra pozitivno vlogo tudi naša vsakoletna anketa, saj je dokaj zanesljiva kontrola štipendijske in visokošolske politike.

Iztok OSTAN

HUMANISTI VSEH DEŽEL ZDRUŽITE SE

Gledam, čitam, še enkrat pogledam, in ne morem verjeti. Firma „System und finanz AG“ iz Erlangena v Zvezni republiki Nemčiji dela reklamo za zemljo, naprodaj so velikanske površine prvovrstne zemelje, in firma jo ponuja premožnejšim nemškimi državljanom. Do tukaj je še vse v redu, toda ko pogledaš kje se dajo dobiti takšne množine zemlje, se izkaže da je to v romantični južnoameriški državi z imenom Paraguay. Nič posebnega boste zopet rekli, pa je še kako nekaj posebnega. Kako bi reagirali, če bi neka nemška firma razprodajala jugoslovansko zemljo na ta način: Velikost zemljišča neomejena, hektar 32 dolarjev, ali drugače bolj razumljivo šeststo jurjev naokroglo za deset hektarjev ali za šeststo starih milijončkov 10000 hektarjev, „za šeststo starih milijončkov!“ pa s tem denarjem si dober kapitalist vsak dan rit obriše, ali še drugače na tej zemlji bi lahko živelo 1000 lepo rejenih kmečkih družin. Če še upoštevamo, da jo od dveh milijonov štiristo tisoč Paragvajcev en milijon v Argentini in v Uruguayu, kamor so šli za potrebami svojega vampka, potem postane ta pesmica o dobrih kupčijah malo drugačna.

In ker je skoraj neverjetno, da bi bila vsa ta zemlja nenaseljena, se vprašajmo, kdo živi na tej zemlji. To so indijanski rezervati, kjer živijo tisti tapravi Indijanci z loki in puščicami.

In v katerih buticah se je rodila ta ideja, ki bo dala tako lepe denarce? Malo so ji botrovali mrhovinarji v frakih in cilinrih, ki kot koklje valijo svoje denarce nabuhle od krvi, ki so jo izpili iz uboge proletarske raje, malo pa je pripomogla mora, ki je vsako noč tlačila gospoda Stroessnerja, ko je sanjal, kako postaja njegov kupček denarja v Švici vedno bolj jetičen zaradi inflacije in drugih udarcev, in je videl, da mu še ne zagotavlja najslajšega življenja do konca dni. In potem se mu je prikazala devica Marija in mu dokazala, da indijanski rezervati niso koristni, ker divji Indijanci ne poznajo kapitalističnega demokratičnega družbenega reda, in jih pač zaradi tega ni mogoče izkoriščati; torej niso koristni in se jih je treba znebiti ali pa jih je treba spremeniti v bolj koristne subjekte. Gospod Stroessner se je odločil razprodati svojo deželo. Račun je enostaven: gospodje denarniki dajo denar, jaz poklopam, 1% dam za krogle, ki bodo počistile teren, ostalo pa uporabim čimbolj koristno po načelu „lova daje lov“. In ker previdni nemški kapitalisti ne bodo na vrat na nos drli v Južno Ameriko, kjer se baje cedita med-in mleko, jim garantirajo stabilen režim in ceneno delavno silo v zahodnih predelih Paragvaya.

Romantiki, ki se želite vrniti na stari divji zahod pojdite v Paraguay, safari na človeške glave se je že začel. – Adijo! Prihodnjič se bom mogoče oglašil iz Brazilije, kjer se tudi gredo kapitalbojse in Indijance okrog tiste famozne transamazonike.

Rebula

LASTNOSTI DOBREGA JEZIKOVNEGA SLOGA

Stvari in ljudje so se že tako odštekali, da je postal neobhodno potreben razdelilic (podobna reč kot T pri vodni instalaciji), če ne kar že kompletna ferštekterija. In meni ni več prezentno, ali je lastnost last, lastnina, ali je dovolj zanesljivo priznavanje omejenega. (Tu me je zmotila pripomba o pomenu besedice „zanesljiv“, ki se mi zdi, mimo etimoloških in lingvističnih raziskav, v nasprotju sama s seboj. Namreč: kot krava pijanega človeka, ki ga zanaša sem pa tja; prim. zanesti; v uporabljajočem pomenu besede zanesljiv, ne moremo šteti za zanesljivega). Skozi stoletja in stoletja so se besede, pa celi stavki in njihov pomen spreminjali na dokaj podoben način kot piščanci na primer, ki so bili spočetka liki solza čist produkt narave; dandanes pa so malo manjka da ne-živa, živobarvna plastika.

Za dober, lep, lepši in najlepši jezikovni slog je potrebno izčrpno pozneje jezikoslovcev, je potrebno biti bogat. To si pridobimo:

1. s takojšnjo prekinitvijo študija slovnice, slovarjev in pravopisa.
2. s temeljitim čitanjem stripov, kavb, romanov, gospodarskih glasil.
3. s poznavanjem se z domačimi klasiki z raznoraznimi položajev
4. s prisluškovanjem pristni govoric (pod okni, v gostilnah itd.) ter nato z ovadbo le-teh. To so najosnovnejši predpogoji; pri pogojih pa se stvarca nekoliko bolj zakomplicira.

Slovniska pravilnost kljub vsemu še vedno vključuje slovniske napake (solecizme). Če se tedaj ne sme pisati Jankota, se napiše Janeza, mogoče Ivana; saj v začetku še ni tako grozno pomembno: ime. Tako vemo, da je Vladimir lahko Lado, Stanislav pa Stanči, Etbin je lahko Edi ali Bine itd. Napake si lahko privoščimo, ko imamo ime, da poudarimo šaljivi ton določene besede ali stavka. Npr.: ... ni bilo dosti prometota. Nepravilno je tudi: Ne naslanjajte koles na našo vrato!

Besedna čistost sicer predpisuje uporabo prav tistih besed, ki jih določa pravopis in jih uporabljajo najboljši pisatelji. Toda, če uporabljamo le besede po določanju pravopisa, bomo slabi pisatelji; če pa rabimo besede po zgledu najboljših pisateljev, bomo najbolj obični plagiatorji. Biti izredno dober plagiator pa pomeni biti skrajno premeten in huljiv.

Tujke (po domače) ali neologizmi (s tujko) so v novejši eri sprejete besede iz neslovanskih jezikov. Mislim, da imamo za sleherni tujko dobro domačo nadomestilo; ako ga slučajno ni pri nogi, si ga po poštenem postopku izmislimo (magari barbarizme). Zadnje čase so se tujke tako razpasle, da moramo mirno reči prisotnemu butcu: snif it!

Če so kakšne misli v teh nadaljevanjih in je jasno, da ni nobenih arilog in utemeljevanj, ampak so le na kratko izražene, včasih celo nedoumljive, so takšne zato, ker so argumenti le navaden besedni izgovor itd. Pomeni; tudi če bi jih zagovarjal, bi prvotna, denimo trditev, ostala za zmeraj ista.

Nadaljna moja pripomba je: če je delo namenjeno strokovnjakom, se ni rečeno, da moramo uporabljati tujke. Veliko bolje razumejo domačo besedo tudi strokovnjaki. Če pa je delo namenjeno širšim krogom (beri nižjim), pa je priporočljivo uporabljati kar tujke, da mislijo: češ, kako so učeni. Posebej so zanimivi strokovnjaki, ki kdaj pa kdaj napišejo kak članek in, če smo dovolj zviti, opazimo, da prav hučo zamejujejo tujke in tako sestavljajo v določenem kontekstu naravnost humanistične stavke.

Pri sprejemanju novih (in starih) tujk treba biti oprezen; nasprotno: imeti je treba pravi smisel, občutek, „filing“. Vzemimo imena mesecev, ki so po vsej Evropi v glavnem enaka-tudi pri nas: januar itd. Uporaba domačih imen je prava redkost. Lep primer neokrnjenega jezika (ni tujk) je pri južnoameriškem indijskem plemenu Creed, živa lepota: Meseci, začeni z januarjem, so po vrsti imenovani takole: mala zima, vetrovni mesec, mala pomlad, velika pomlad, murva, robidnice, mala toplota ali malo zorenje, mnogo vočine ali veliko zorenje, mali kostanj, veliki kostanj, sprememba vremena, velika zima.

I.F. Volarič

situacija, ko mati „zboli“ vsakokrat, kadar odraščajoči otrok izrazi željo po samostojnem življenju. Zaradi njene „bolezni“ je otrok prisiljen skrbeti zanjo in se odpovedati normalnemu življenju, v nasprotnem primeru pa je moralno ožigosan.

Sovražstvo, ki ga čuti pacient, lahko dobi najrazličnejše oblike. Ena takih oblik je npr., da lažni jaz prevzame vedno več značilnosti osovražene osebe in tako postane karikatura le-te. Mnoge bizarne in ekscentričnosti obnašanja shizofrenikov nam tako postanejo razumljive, če gledamo vedenje pacienta kot člen v tej medosebni interakciji. Dokler proučujemo pacientovo vedenje izolirano, kot simptom neke bolezni, pa ostaja to popolnoma nerazumljivo.

V skladu s svojimi načeli je Laing v Londonu ustanovil več TERAPEVTSKIH KOMUN, med katerimi je najbolj znana Kingsley Hall. Njena glavna značilnost je odsotnost vsake hierarhije, oziroma razlikovanja med člani in osebjem. Člani živijo v svojih sobah, sami odločajo o tem, kako bodo preživeli prosti čas in podobno. V nasprotju z duševnimi bolnišnicami poteka mnogo komunikacije med člani, psihoterapevt ima le funkcijo mediatorja. Kadar pride do regresa, se članu omogoči, da se pod ustreznim varstvom vrne nazaj do tiste točke, kjer se je njegov razvoj usmeril v napačno smer. Pri tem se mu pusti njegov lastni tempo. Nekaterim zadostuje nekaj dni, drugi spet preživijo po več let v stanju regresa.

Laing je gotovo ena najbolj nenavadnih osebnosti v sodobni psihologiji. Mnogi popolnoma odklanjajo njegove teorije, drugi spet vidijo v njem preroka nove dobe. Tako eni kot drugi pa mu često pripisujejo marsikaj takega, česar nikjer ne trdi. Eden glavnih očitkov je, da je vse skupaj obrnil na glavo, ter da so po njegovem mnenju shizofreniki edini zdravi ljudje. Laing v resnici trdi, da je v

nekaterih družinah član, ki je diagnosticiran kot shizofrenik, potencialno še najbolj zdrav, odprt doživljanju in se edini zaveda destruktivnosti odnosov, zato je v tem primeru neuspeh prilagoditve na nemogoče razmere pozitiven faktor, ki bi lahko privedel do integracije na višjem nivoju, do novega, bolj kreativnega doživljanja realnosti. Vendar Laing poudarja, da do tega zaradi neusteznega ravnanja le redkokdaj pride. Psihotično doživetje primerja z vzhodnjaškimi opisi „prerojenja“ ter z učinki psihadeličnih drog. Po teh doživetjih se oseba vrne v običajni način dojemanja sveta, vendar pa je trajno spremenjena. Dobi občutek večje notranje sigurnosti, zmožnost doživljanja se razširi in postane bolj kreativna.

Laing se ne ukvarja le z individualno patologijo, temveč se zavzema tudi za družbene spremembe. Terapevtske izkušnje so ga privedle do spoznanja o nevzdržnosti kapitalističnega družbenega reda, ki ne upošteva človeka kot subjekt, temveč vidi v njem le sredstvo manipulacije. Zavzema se za radikalno družbeno akcijo. Na teh principih je ustanovil tudi svoje terapevtske komune, ki so delovale po samoupravnih načelih.

Zaradi takih idej seveda ni nič čudnega, da je naletel na zapadu na močan odpor in so mu celo preprečili nadaljnje delovanje njegove terapevtske ustanove. Očitajo so mu, da ljudje, ki se zdravijo pri njem niso sposobni prilagoditve na (kapitalistično) „družbeno realnost“ in zato smatrajo njegove metode za družbeno škodljive.

Prav tako je naletel na močan odpor klasične psihiatrije, ki jo je ostro kritiziral in s tem v skladu imenoval svoje gibanje ANTI-PSIHATRIJA. Med drugim mu očitajo, da se ne menja za fiziološke faktorje shizofrenije, kar vsekakor predstavlja eno njegovih glavnih pomanjkljivosti. Laing ne zanika, da so nekateri ljudje biološko predisponirani, da v neugodnih razmerah prej razvijejo znake shizofrenije, a se bolj podrobno v to ne spušča. Meni pa, da z izključno farmakološkim zdravljenjem ali elektrošoki, katerim ostro nasprotuje, ni moč rešiti problema shizofrenije, ki je po njegovem mnenju prvenstveno socialni problem.

Laing je od svojega prvega dela do danes precej spreminjal svoje ideje. Medtem, ko je v začetku izhajal predvsem iz doživljanja psihotikov, pa je sčasoma vedno bolj prihajal do spoznanja, da se vse to nanaša tudi na povprečnega človeka današnje družbe, kar ga je privedlo do vedno večjega poudarjanja širših družbenih momentov, zato njegovo delo prehaja okvire teorije shizofrenije.

Verjetno je prezgodaj, da bi skušali oceniti vrednost in pomembnost Laingovih spoznanj, vendar pa mu vsi priznavajo kot veliko zaslugo, da je razjasnil proces razvoja shizoidne osebnosti in približal doživljanja shizofrenika razumevanju na ta način, da je njegovo vedenje postavil v kontekst medosebnih odnosov in tako pripomogel k nadaljnji demistifikaciji duševne bolezni. Prav tako pa je pomembno njegovo delo na področju strukture družine, interpersonalne percepcije ter spremenjenih stanj zavesti, pri čemer se je držal načela, da predmet psihologije ni le doživljanje ali obnašanje, temveč odnos med obema.

T. Lamovec: Laingova interpersonalna teorija
iz knjige Pezjak, Musek, Lamovec: Teorija osebnosti
(v tisku)

odlomek

To kar naj bi napisal naj bi bil neke vrste J'accuse. Tega pa nočem. To pisanje bo le kolaž.

Med nami, psihotiki je veliko prepozno rojenih Spinoz, Newton in sem pa tja še kakšen. Duševno ozdraveti, pomeni uloviti se za rep, stoječ na konici igle. Koliko angelov lahko stoji na konici igle? Le trije norci, le trije norci, gospoda. To je bridkost in to je modrina neba. Morda smo občutljivi na kozmična valovanja. Morda krademo skrivnosti samemu Bogu Očetu. Kujejo nas v verige kot Jekleno glavo. Naša hrana je kri in naše oči se lesketajo, za vajo snemo ti oči!

Človek dela le z desetino svoje moči, mi pa včasih izrabimo svojo energijo do konca. Zato smo po ognjemetu, mesece brez moči. Včasih smo naduti jehovci, ker mislimo da smo odkrili uganko sveta. Potem pa spet vse skupaj pozabimo in se domislamo, da ni nič novega pod soncem in le vegetiramo dokler nam generator ne napolni možgan. Zmeraj bolj se umikamo iz romanov in prihajamo med ljudi. Hodimo ven iz bolnic delat, imamo otroke, skratka, nič več nismo obdani s plaščem romantike. Vzgojili so nam duh ponižnosti, delovne navade, potisnili so nas nazaj v vzorec, tako da je nastalo iz veliko srečnih psihotikov ne dosti manj tečnih nevrotikov, ki jim zmeraj manjka denar. Denar pač na žalost lahko nadoknadi preveč stvari.

Hecna misel: če bi bili vsi na svetu nori, bi beseda norec izginila iz slovarjev.

Včasih sanjam o smrti, a ne moji. Sanjam o padcih z velike višine. Nekoč sem le dremal in v trenutku je po reki odplavala velikanova roka vsa napihnjena in bela. Koderkoli sem, sem gnusno vesel, da sem dobil le dvajset let zapora in uživam, ko vidim toliko obsojenih na smrt.

To lepljenko bom zaključil s kratko basnijo: kmet je imel lenega sina, ki je venomer ležal za zapečkom in se mu še vstati ni ljubilo, da bi jedel. Oče se je razjezil in mu vrgel po tleh pest suhih češpelj, zakoteni sin je bil prisiljen vstati in se skloniti, če je hotel jesti. Nauk: ne jej neoprane sadja!

Jack Artur

PRVO LETO REVOLUCIJE NA PORTUGALSKEM

Medtem ko smo se navadili spremljati zunanjo politiko kot tako, torej kot čisto zunanjo politiko, diplomacijo, konference, politično principelnost itd., pozabljamo, da veliki politični dogodki tečejo mimo nas skoro neopazno. Pravzaprav niti ne, saj dogajanju na Portugalskem lahko preko časopisja, radia in televizije sledimo vsak dan. Vendar gre za to, kaj lahko iz novic razberemo, spoznamo. Dogajanju na Portugalskem je treba posvetiti ne le novinarski komentar, ampak ga moramo podrobneje analizirati.

Trditev lahko zveni še tako drzno, vendar ji to ne odvzema njene resničnosti: revolucijo na Portugalskem, ki se je začela z državnim udarom 25. aprila 1974, lahko primerjamo samo še z rusko revolucijo po prvi svetovni vojni. Analogije niti ni tako težko potegniti, vendar naš namen ni ta, da bi iz zunanjih znamenj sklepali notranji potek dogodkov. Februar 1917 bi bil portugalski april – in kaj naj bi bil potem portugalski oktober? Čeprav razvoj revolucije ni povsem sledil ruskemu, lahko potegnemo sklep, da se portugalska revolucija pogloblja in radikalizira. Neuspeli in dokaj amatersko pripravljeni poskus protiudara pred začetkom volitev v ustavodajno skupščino kaže na paniko portugalske buržoazije. Obdobje od lanskega 25. aprila do letošnjega 11. marca je torej velika predigra. Režim na Portugalskem nikakor ni stabilen, saj je dežela že ves čas v procesu revolucionarnega vrenja.

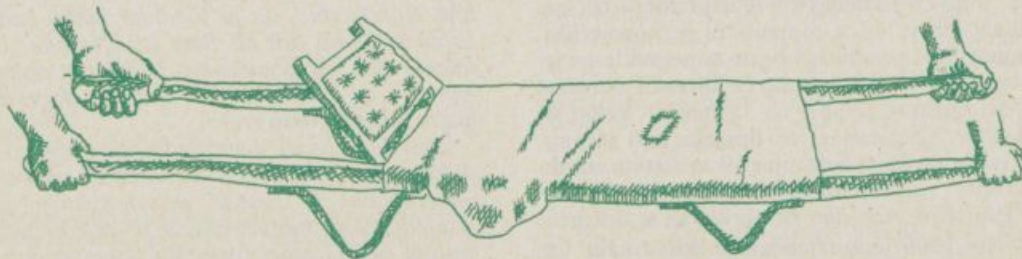
Padec buržoazne desničarske diktature je bil logična posledica več kot deset let trajajoče vojna v kolonijah v Afriki – v Gvineji Bisao, v Angoli in v Mozambiku. To je bila vojna, ki je Portugalska ni mogla dobiti z vojsko, saj niti ni šlo za velike vojaške spopade, ampak za vsakodnevno vzdrževanje vojaške kontrole, za obrambo interesov portugalskega in zahodnega kapitala. Vse to je vztrajno spodkopavalo moralo in disciplino v vrstah vojske. Če k temu prištejemo še vse probleme, ki jih poraja vzdrževanje vojnega gospodarstva, potem še revščino in iz njeh izhajajoče socialne napetosti, državni policijski teror – to zadošča za revolucijo. Seveda revolucija ni delo ene ali večih skupin, organizacij in strank. Te so le organ boja proti diktaturi. Ne da bi zagovarjali razne spontaneistične teorije, moramo vendar priznati obstoj te revolucionarne situacije. General Spínola je sam zelo malo pripomogel, pa čeprav mnogi hvalijo njegov neokolonialistični program proameriške, kapitalistične luzitanske unije, ki ga je izrazil v svoji knjigi „Portugalska in njena prihodnost“, kot detonator.

programa, pomeni prav institucionalizacija Gibanja oboroženih sil, saj tu ne gre za klasično vojaško diktaturo kot zaščito buržoazije in njene vladavine, ampak za enega nosilcev revolucionarnega procesa.

To se je zgodilo šele po poskusu protiudara desnice. Hkrati s tem so sledili še drugi ukrepi, n.pr. nacionalizacija bank in zavarovalnic, aretacija nekaterih najbogatejših kapitalistov, ki so sodelovali v poskusu kontrarevolucije. Radikalni revolucionarni ukrepi tako niso bili sprejeti na podlagi nekega vnaprej določenega programa, ampak po nujnosti razvoja revolucije. Vsekakor pa se kažejo razne tendence. Medtem, ko je vojska ukinita državni svet in junto narodne rešitve, ter prevzela vlogo arbitra in se organizirala v Svet revolucije, se razvoj situacije v levo kaže tudi v sestavi vlade, kjer je v teku leta dni revolucije vojska prevzela večino resorjev, vključno z mestom predsednika vlade. Politične stranke, ki so sodelovale v vladi, tj. komunisti, socialisti in ljudski demokrati, izgubljajo na teži. Narodnofrontovska politika komunistov se je sesula, ker baza zahteva enotnost komunistov in socialistov, torej enotnost delavskih strank. Narodnofrontovske iluzije preostanejo lahko samo še v obliki portugalskega demokratičnega gibanja, ki pa ni nič drugega kot zbor tako imenovanih „sopotnikov“ komunistične partije. Po drugi strani skrajna levica ostaja izven dosega oblasti.

Vprašati se moramo, ali je portugalska KP stalinistična. Gre namreč za nevarnost birokratizacije. Vendar je portugalska situacija različna od ruske in komunistična partija, ki je nastala z rezcepom socialistov v dvajsetih letih po zgledu sovjetske revolucije in v tedanjem odmevu revolucionarnega vala, mora nujno poslušati utrip lastne revolucije. Padec Caetana je kljub pozivom vojske k miru takoj povzročil burne demonstracije, delavci so organizirali komiteje in politične partije so temu dogajanju lahko samo sledile in ga poskušale obrzdati v skladu s svojimi interesi, predstavami in programi.

Edino-le radikalni razvoj revolucije, kar bi pomenilo prevzem oblasti s strani delavskih svetov ter vojaških in kmečkih svetov, lahko privede do alternative med diktaturo partije in diktaturo svetov. Vendar nobena delavska stranka ni usmerjena na tako politično strategijo in v sedanji konstelaciji sil vse kaže, da prav vojska zmerom bolj predstavlja revolucionarno gibanje, pri čemer preostaja političnim strankam podrejena vloga. To nas še najbolj spominja na potek angleške buržoazne revolucije pod Cromwelom, ko se je vojska postavila na mesto omahljive buržoazije.

Vendar ena knjiga ne more spodminirati policijskega režima. Spínola je v resnici izrazil razkroj v vrstah buržoazije, ki se je začela zavedati, da so Caetanovi diktaturi šteti dnevi. Vendar Gibanje oboroženih sil tega programa nikoli ni zagovarjalo. Začetno razmerje sil, ki je tudi upoštevalo Spínolo in generalso junto, je samo odražalo nestabilno koalicijsko cil v trenutku državnega udara. Padec diktature je Portugalcem prinesel demokratizacijo v obliki političnih strank, vprašanje pa je, ali je možna tudi strankarska demokracija. Portugalska namreč ni ne Nemčija, ne Anglija, ne Francija. In vendar je obnovev delovanja političnih strank prinesla s seboj vse iluzije neke preživele, pravzaprav na Portugalskem nikoli doživljane dobe. Portugalska je v času buržoaznih revolucij sicer doživljala politične pretrse, vendar ni nikoli dosledno izpeljala buržoazne revolucije. Vso moč teh iluzij o demokraciji kaže še najbolj politika Komunistične partije Portugalske v začetnem obdobju revolucije, ki je ves čas vztrajala pri znani politiki ljudskih front, skratka zavzemala se je za politiko sodelovanja z buržoazijo v okviru demokratičnih institucij. Po drugi strani se je buržoazija tudi organizirala v centristični stranki in v krščansko demokratski stranki, vendar demonstracije po neuspelem protiudaru Spínole 11. marca kažejo, da političnega boja na Portugalskem ni moč reducirati na volilni in strankarski boj. Ljudska demokratska stranka pa medtem sanja o socialni demokraciji po vzoru Zahodne Nemčije. Taka politika jo seveda vse bolj izolira od množic in glasovi desničarskih volilcev so edini, ki jih tak program lahko pridobi.

Demokratizacijo so si mnogi zamišljali tako, da se bo vojska po volitvah umaknila v vojašnice, stranke pa da si bodo razdelile ministrske in poslanske stolčke. Tako jasno to zveni – in tako naivno. Prvi so to spoznali prav portugalski komunisti in to zaradi pritiska iz baze. Gibanje, ki je začelo s klasičnim in tehnično gledano nevtralnimi državnimi udarom, je zajelo množice. Postavila se je zahteva po agrarni reformi, v mestih pa so delavci organizirali delavske komiteje ali pa v kriznih situacijah barikade. Kontra-revolucija je izgubila vojsko, saj se je ustvarila enotnost med oboroženimi šilani in naprednimi strankami, med vojsko in revolucionarnimi množicami. Vojska je Portugalsko osvobodila fašistične diktature. Ljudje pa so začeli spraševati, zakaj jih ne bi osvobodila še bankirjev in kapitalistov. Prvi korak k poglobljanju revolucije, k preraščanju njenega nacionalno-demokratičnega

Alternativa, ki je nekaj časa obstajala, namreč alternativa razpada Gibanja oboroženih sil na desnico in levico, za sedaj ni možna, saj bi v tem primeru res prišlo do oblasti delavskih, vojaških in kmečkih svetov in do državljanske vojne. Toda na Portugalskem je prav enotno Gibanje oboroženih sil prevzelo tiste naloge, ki bi jih taka oblast morala izpolniti.

Odprto je ostalo vprašanje, kakšen naj bo družbeni in ekonomski sistem na Portugalskem. Vsekakor pa tega vprašanja ne gre obravnavati v okviru globalne strategije obeh blokov. Po drugi strani je vprašljivo, ali portugalska revolucija lahko pomeni tisti detonator, kot ga je predstavljala ruska revolucija. Portugalski imperij se je sesul zaradi lokalnih vojn in predstavlja dokaj obrobni člen Kapitalističnega sistema.

Da gre bolj za strah pred določeno politiko, ki se skriva pod imenom marksizma-leninizma, je jasno. To je spomin, projekcija nazaj. Komunisti na Portugalskem sami ne morejo izvajati revolucije, ampak so prisiljeni sodelovati s socialisti. Politika, kot jo poznamo iz zgodovine ruske revolucije, je le ideološka prizma, skozi katero se izraža neka povsem druga politika, politika revolucije po etapah. To pa so tedaj zagovarjali manjševiki. Prav taka pozicija pa je videti nujna, tako s stališča funkcije portugalske KP, kot s stališča njihove lastne politične usmeritve. To se je zelo jasno pokazalo v debati o enotnosti sindikatov in v medsebojni polemiki socialistov in komunistov, v polemiki, ki je lahko služila samo buržoaziji. Socialisti Maria Soares so obtoževali KP totalitarizma, kar je zgrešeno, saj bi to pomenilo, da se KP hoče sama polastiti oblasti, kar pa ni slučaj. Po drugi strani je bila politika KP usmerjena tako, da je ves čas držala socialiste na svoji desni, kar pomeni, da jih je tiščala v naročje buržoazni ljudski demokratični stranki. Napačno zastavljena debata o organizacijski ali akcijski enotnosti sindikatov je tako precej razkrila naravo delovanja političnih strank, oziroma natančneje njihovih političnih aparatov. Šele dogodki 11. marca so naglo prekinili to polemiko; tako je šele z množično akcijo, z demonstracijami in politizacijo množic prišlo do zahteve po enotnosti. Neprimernost političnih strank, ki niso znale uresničiti te zahteve, pa kaže nujnost večjega vpliva vojske v političnem življenju.

18.III.1974

Mladen Švarc

PSIHIATRIJA - ANTIPSIHIATRIJA

V prejšnji številki smo začeli pisati o „antipsihiatrji“ – brali ste lahko o Laingu, prevod iz Mannonijeve, in o Društvu za medsebojno pomoč ljudi v duševni stiski, ki sicer nima zveze z antipsihiatrjo, kot sami pravijo, ki pa vseeno predstavlja nek nov in specifičen pristop k problematiki, ki jo obravnava psihiatrija. Danes še nekaj o Laingovi interpersonalni teoriji, intervju z dr. Ano Rojnikovo, potem pa stvar sama – beseda gre ljudem, ki niso ne zdravniki ne opazovalci – beseda gre Jacku in Ivanu, ki sta se oba že zdravila za shizofrenijo, in sta pripravljena sodelovati z nekaj poezije in proze, napisane že pred časom. Jack in jaz sva se tudi potrudila opremiti tele tri strani; nota bene, vse risbe so Jackove.

Anka Jančič

LAINGOVA INTERPERSONALNA TEORIJA

Ronald D. Laing se je rodil leta 1927 v Glasgowu, kjer je študiral medicino in se specializiral za psihiatrjo. Delal je na različnih klinikah, pri čemer se je praktično in teoretično posvetil problemu shizofrenije. Nekaj časa je preživel v ZDA, kjer je s sodelavci razvijal nove metode za proučevanje interpersonalne percepcije. Poleg tega se je ukvarjal z doživljajskimi vidiki različnih stanj zavesti. Na Ceylonu je proučeval meditacijo in spremenjena stanja zavesti. Njegova pomembnejša dela so: „The Divided Self“ (1960), „The Self and Others“ (1961), „Sanity, Madness and the Family“ (1964), „Interpersonal Perception“ (1966), „Knots“ (1970), ter „Reason and Violence“ (1964), kjer je skupaj z D. Cooperom podal povzetek Sartrovega dela zadnjih desetletij.

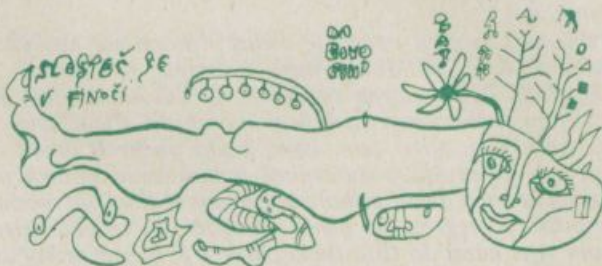
V Laingovem delu je čutiti močan vpliv eksistencialistične filozofije (Sartre, Binswanger), marksizma (Marx, Marcuse), ter socialno orientirane psihiatrije (Sullivan, Bateson). Avtor izhaja iz ugotovitve o represivnosti zapadne civilizacije, ki ne zatira le seksualnosti, na kar je opozoril že Freud, temveč vse vrste doživljanja, ki ne služijo neposredno kontroli okolja in doseganju nekih oprijemljivih ciljev. Tak enodimenzionalni človek je potencialni psihotik, saj je odrezan od velikega dela lastnega doživljanja.

Laingova osrednja točka je DOŽIVLJANJE, ki vključuje doživljanje samega sebe in drugih. Laingova analiza doživljanja je močno pod vplivom Sartrovih pojmovanj in je usmerjena na proučevanje odnosov med doživljanjem različnih oseb. Človek doživlja drugega kot objekt svojega doživljanja, hkrati pa se zaveda, da je tudi sam objekt doživljanja drugega. Odnos med mojim doživljanjem drugega in njegovim doživljanjem mene je medosebni odnos. Ta po eni strani vključuje moje doživljanje lastnega vedenja in vedenja drugega, ter po drugi strani to, kar doživlja drugi v zvezi z mojim vedenjem in samim seboj.

Laingovi temeljni predpostavki sta, da je obnašanje funkcija doživljanja, ter da sta tako doživljanje kot obnašanje vedno v odnosu do nekoga ali nečesa drugega kot je „jaz“. Nadalje pravi „Kadar je več oseb v medsebojnem odnosu, je obnašanje vsake osebe do vsake druge medirano z doživljanjem vsakega in doživljanje vsakega je medirano z obnašanjem vseh“. (Laing, 1971, str. 22).

Ljudje doživljajo svojo prisotnost v svetu različno, v odvisnosti od stopnje ONTOLOŠKE SIGURNOSTI. Ontološko sigurna oseba se čuti istovetna s svojim telesom in svojo aktivnostjo, ontološko nesigurna oseba pa se čuti bolj ali manj disocirana od svojega telesa. V tej zvezi govori Laing o UTELEŠENEM in NEUTELEŠENEM JAZU. Čeprav je možen patološki razvoj osebnosti pri obeh skupinah ljudi, pa se njihovi problemi bistveno razlikujejo. Oseba z utelešenim jazom ima vsaj eno oporno točko, to je svoje telo. Patologija pri teh osebah izhaja predvsem iz občutkov krivde in tesnobe v zvezi s telesnimi potrebami, predvsem seksualnimi. Osnovni strah je strah pred izgubo seksualnih funkcij. Oseba, ki se ne enači v toliki meri s svojim telesom, doživlja svoje telo bolj kot objekt zunanjega sveta in ne kot središče lastne individualnosti. Osnovni strah je v tem primeru strah pred izgubo BIVANJA.

Telo postane središče LAŽNEGA JAZA, ki je nastal kot odgovor na zahteve okolja in služi vzdrževanju stikov z zunanjim svetom, vendar pa ga posameznik ne občuti kot resnični del sebe. Zato je vsa njegova aktivnost odrezana od tega, kar resnično doživlja, kar se kaže v pomanjkanju spontanosti, ter v občutku neresničnosti in nesmiselnosti vsake aktivnosti. Edino resničnost mu predstavlja njegovo notranje doživljanje, ki ga občuti kot RESNIČNI JAZ. V odsotnosti stikov z zunanjim svetom pa tudi ta

postaja vedno bolj prazen in osiromašen, nerealen ter poln občutkov strahu in sovraštva. Lažni jaz postaja vedno bolj obsežen, avtonomen, izpolnjen z kompulzivnimi vzorci obnašanja.

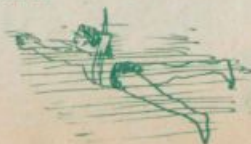
Povprečen odrasel človek je že v toliki meri odtujen od svojega doživljanja, da se manipulaciji le s težavo upre, saj se je tako navadil nanjo, da se je komaj zaveda. Nobene pozornosti ne posveča svojemu notranjemu doživljanju, sanjam ipd., občutenje lastnega telesa pa je omejeno na najosnovnejše proprioceptivne znake, ki še omogočajo koordinacijo gibov, ter na osnovne signale za biološke potrebe. Isto je z njegovo sposobnostjo mišljenja, gledanja, poslušanja, dotika, itd. To, kar se smatra za normalen način življenja, je produkt represije, zanikanja, razcepljenja, introjektivnosti in drugih oblik destruktivnega delovanja na doživljanja, ki mu je posameznik v zapadni družbi izpostavljen že od rojstva dalje. Kolikor bolj je zmanjšano doživljanje, toliko bolj je obnašanje neke osebe destruktivno. Destruktivnost se odraža predvsem v medosebnih odnosih. Nek odnos je lahko v prvi vrsti validacija, potrjevanje, vzpodbujanje in razširitev doživljanja drugega, ali pa predstavlja INVALIDACIJO, zanikanje, spodkopavanje in zoževanje njegovega doživljanja, skratka, nek odnos je lahko bolj ali manj kreativen ali pa destruktiven.

Invalidacija doživljanja drugega je v nekem odnosu prisotna do tolike mere, kolikrčna je stopnja represije. Kaže se v tem, da označujemo kot nepomembne, banalne ali neresnične tiste vidike doživljanja druge osebe, ki so v zvezi z našo lastno potisnjeno vsebino. Invalidacija je navadno prikrita in se MISTIFICIRA, kar preprečuje, da bi se manipulacija prepoznala za to, kar je in se maskira kot dobromamernost ali celo ljubezen. Ta proces ni nujno zavesten in se dogaja na vseh nivojih, tako na ravni razrednega izkoriščanja v kapitalističnem sistemu, kot tudi v patriarhalni družini, ki je glavni agent mistifikacije.

Od rojstva dalje je otrok izpostavljen takšnemu nasilju, ki se prikazuje kot izraz ljubezni, hkrati pa mnogi starši odvzemajo otroku skoraj vsako možnost lastnega odločanja, ter skušajo iz njega narediti predmet s takimi ali drugačnimi značilnostmi, pri čemer njegovemu doživljanju ne posvečajo nobene pozornosti ali pa ga invalidirajo. Do neke mere so takemu popredmetenju izpostavljeni vsi otroci, so pa nekatere družine, kjer sploh ne poznajo drugačnega odnosa. Tak otrok ne doživlja sebe kot izvor svojih dejanj, temveč le kot pasivni odraz drugih.

Tako obliko družine imenuje Laing NEKSUS. Bistvena značilnost nekusa je, da se vsako dejanje posameznega člana pojmuje, kot da se nanaša in vpliva na vse druge. Navidezna enotnost je dosežena na ta način, da se vsakdo odpove svoji svobodi in individualnosti. Ohranitev nekusa predstavlja najvišji cilj, vsako avotnomno dejanje pa pomeni izdajo. Oseba, ki kljub pritisku ne more uničiti svojih naravnih teženj po individualnosti in rasti, postane „črna ovca“. Pritisk nanjo se še poostri, zato je prisiljena razviti posebne strategije, ki ji začasno omogočijo, da zdrži v nemogoči situaciji, a jo hkrati vodijo v začaran krog. Posameznik je podvržen nemogočim ali nasprotujočim si zahtevam, katerih kontradiktornost pa je prikrita.

Tako situacijo opisuje Bateson (1956) pod nazivom DVOJNA VEZ („double bind“), ki nastane takrat, kadar je posameznik zapleten v intenziven, življenjsko pomemben odnos, v katerem druga oseba izraža nasprotujoča si sporočila, prizadeti posameznik pa nima možnosti kritične presoje. Primer dvojne vezi predstavlja

RAZREDNI BOJ V ITALIJI: STRATEGIJA KAPITALA IN STRATEGIJA DELAVSKEGA GIBANJA

Bodimo dobrohotni in recimo, da je zgolj dramatična razgibanost italijanske POLITIČNE scene kriva za enodimenzionalnost največjega dela pisanja našega tiska o dogajanjih v tej deželi; je že tako, da so kozolci, ki jih prevračajo italijanske vlade, parlamentarna alkimija pa razni „zgodovinski“ in manj zgodovinski kompromisi dosti bolj hvaležna tvarina za iskriv izraz in prikimavanja arbitrov željno novinarsko pero, kot pa vsakdanja, za senzacija željno bralstvo povsem nepravična borba italijanskega proletariata. Poleg tega poteka ta borba v veliki meri pokroviteljskih izven okvirov političnih strank, in pogosto celo izven – že dokaj birokratizirane sindikalne organiziranosti. Z nekolikanj ironije bi lahko rekli, da si to gibanje lahko kompenzira vzvišeno ignoriranje domačega in tujega „vladajočega“ tiska z zavestjo o svojem zgodovinskem poslanstvu – KOLIKOR mu je njegova PREDNJA STRAŽA pač „vcepila“ kaj te zavesti tudi slednje je bilo ironično mišljeno). Vendar pa je več kot dovolj znakov, da si italijansko delavsko gibanje tudi „samo“ namreč RELATIVNO neodvisno od PREDNJE STRAŽE – oblikuje zavest o smislu svoje akcije. Ta prispevek naj bi tedaj prezentiral drobce te zavesti, ki pa se tiče ene najpomembnejših področij razredne borbe: razmerja med kapitalom in delavskim gibanjem v industrijski proizvodnji, oziroma v borbi za oblast nad organizacijo te proizvodnje. Članek je povzet po levičarskem dnevniku IL MANIFESTO.

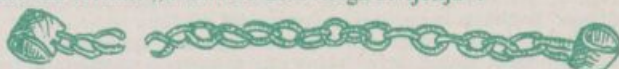
V sedanjih gospodarski krizi se kažeta dve smeri strategije italijanskega industrijskega kapitala. Prva se oklepa starega modela razvoja, ki je v 50. letih pripeljal do velike ekspanzije industrijske proizvodnje, temeljil pa je na grobem izkoriščanju delovne sile. Industrijski kapital, ki zagovarja to strategijo, hoče z zmago v direktni konfrontaciji z delavskim gibanjem ohraniti svojo dominacijo. Druga smer predlaga nove usmeritve gospodarskega razvoja, usmerjena je k zmanjšanju neravnovesij v gospodarski strukturi, poudarja pa produkcijo tehnološko najsodobnejših produkcijskih sredstev oz. investicijskih dobrin. Ta smer ne teži k direktni konfrontaciji z delavskim gibanjem, ampak ga hoče integrirati. V bistvu gre za težnjo premestitve težišča produkcije na sodobna (avtomatizirana) produkcijska sredstva preko organizacijskega prestrukturiranja produkcijskega procesa. To bi seveda zmanjšalo pomen delovne sile, delavski razred pa bi zgubil moč, ki si jo je pridobil v zadnjih letih.

Okrog teh dveh osnovnih teženj se „grupirajo“ različne gospodarske panoge; okrog prve predvsem tiste, ki so bile ekspanzivne v preteklosti in se danes v krizi – na primer avtomobilska industrija, industrija gospodinjskih aparatov itd. Na drugo smer pa se opirajo nove, propulzivne panoge: elektronika, strojna in kemična industrija itd. Vendar pa poteka osnovno grupiranje med velikimi industrijskimi kompleksi na eni, in srednjo in malo industrijo na drugi strani. Prav slednja pa je najbolj prizadeta v gospodarski recesiji in z naraščajočo močjo delavskega gibanja; nima pa ne finančne ne menažerske moči, ne zadostne politične podpore, da bi se lahko „izvlekla“ drugače kot z vrnitvijo k metodam iz „mitskih“ petdesetih let, se pravi k represiji delavskega gibanja in nizkim mezdam. Velike grupacije imajo še druge adute, predvsem finančno in politično podporo države, tako da si lahko privoščijo lansiranje ideje o „modernem“, torej pravičnejšem in razumnejšem kapitalizmu; z nameno za tako perspektivo pa naj bi levica vodila bolj „razumno opozicijo.“

Protislovja med veliko in malo industrijo je sicer treba izkoristiti, vendar je iluzorno misliti, da bi iz njih lahko izšla družbena preobnova. Predvsem je treba ugotoviti, da je moderen, „racionalen“ kapitalizem v Italiji nemogoč iz večih razlogov: najprej kristalizacija in razslojitev mednarodne delitve dela povzroča italijanski industriji velike težave pri modernizaciji proizvodnih usmeritev, ker bi lahko zašla v brezupno konkurenco z multinacionalnim kapitalom – predvsem ameriškim. Nato – zgodovinski proces oblikovanja italijanske podjetniške buržoazije je le-to zavozlal v nerazvezljiv klobčič interesov neproduktivnih, parazitskih rentnikov, birokracij in drugih parazitov. Upoštevati je še treba,

da domač kapitalizem ni nikoli igral pomembnejše imperialistične vloge, in tako nima pravih možnosti, da bi svoja protislovja razreševal na račun delovne sile nerazvitih dežel. V sami Italiji pa je moč delavskega gibanja glavna ovira za modernizacijo. Tako se proizvodni kapital poslužuje pri organizaciji produkcije najrazličnejših metod, da bi ohranil svojo dominantno pozicijo, pri tem pa ni pripravljen odstopiti delavstvu niti majhnega dela svoje oblasti, kot to v obliki „soupravljanja“ počnejo drugod v Zahodni Evropi.

Kakšen pa naj bi bil odgovor delavskega gibanja na opisani smeri strategije proizvodnega kapitala? Delavsko gibanje je ob tem vprašanju pokazalo nekoliko negotovosti, iz česar se je rodila sicer zelo zapeljiva „linija“ borbe, ki sicer ustreza neposrednim potrebam delavcev – namreč borba za mezdo in za ohranitev delovnega mesta, medtem ko se borba proti sami kapitalistični organizaciji proizvodnje postavlja v ozadje. Ta linija ima dve različici: prva – ekstremna – hoče prav preko borbe za višje mezde in trdne obrambe zaposlitve pripeljati obstoječi mehanizem akumulacije v krizo. Pristaši te linije ocenjujejo borbo za večje investiranje, za preusmeritev proizvodnje, za drugačno organizacijo dela itd. Kot reformistično popuščanje težnjam k „soupravljanju“. Druga različica pa je ozko sindikalistično usmerjena, rešiti hoče položaj delavca v tovarni, borbo za drugačno organizacijo produkcije pa ocenjuje kot luksuz, ki si ga lahko privoščijo le „premožni delavci. Izogiba se torej širšim ciljem delavske borbe. Prav ta druga različica pa lahko prevlada, in to celo pri usmerjanju stavkovnega gibanja, ki je prav zdaj v teku. Za tiste, ki se s to linijo ne strinjajo, se zastavlja vprašanje, kje so vzroki za to. Najprej jih gre iskati v izmikanju materialne podlage delavskega gibanja: skrajšani delovnik, delo na domu, decentralizacija produkcije – vse to oddaljuje od tovarne precejšnje število delavcev. Drug dejavnik je razkrajanje doslej homogenih delovnih skupin zaradi uvajanja nove tehnologije ali zaradi sprememb v delitvi dela. Tako izginja tisto organizacijsko jedro, kjer se je začela borba proti obstoječi organizaciji dela. Poleg tega je v delavskem gibanju – tako v sindikatih kot v partijah, zakoreninjeno omalovaževanje pomena te borbe, ki jo interpretirajo zgolj v luči izboljševanja delovnih pogojev – manjše škodljivosti za zdravje, manjšega napora, monotonosti ipd. To gotovo SO pomembni aspekti te borbe, vendar lahko njih preveliko poudarjanje zavede v sprejemanje logike obnašanja, ki bi se podrejalo interesom kapitala. Ne smemo tudi pozabiti, da prav sociologi v službi kapitala skovali termin „kvaliteta delovnega življenja“.

Delavsko gibanje se ne sme omejevati na postavljanje ovir kapitalskemu razpolaganju z delovno silo, ne da bi si hkrati zastavilo problem prevzema vodilne vloge delavskega razreda tudi v delavnem procesu. Potrebno se je torej znotraj delavskega gibanja boriti za drugačno politiko, za drugačno vrednotenje borbe proti kapitalski organizaciji dela. Ta borba naj bi povečala moč delavskega razreda in njegovo sposobnost kontrole in neposredne intervencije v organizaciji produkcije in akumulacije sploh. Takšno razumevanje je sicer že prisotno v posameznih izkušnjah, na ravni teorije pa se je izrazilo v tezi o ključnosti razmerja med „kako“, „kaj“, „kje“ in „za koga“ proizvodjati. Vendar skok v zavesti in akciji delavskega razreda od ukvarjanja s problemom „kako“ proizvodjati k vprašanju „kaj, kje in za koga“ proizvodjati še malo ni avtomatičen. Potrebne so spremembe znotraj samega delavskega razreda. Težnje omalovaževanja omenjenih vprašanj in (samo) integracije delavcev v „soupravljanje“ namreč niso navadna izmišljotina kakega funkcionarja; to so realnosti, ki so prisotne med delavci, in potrebno jih bo preseči in premagati. Ta cilj ni neuresničljiv – posebej še zaradi sedanje gospodarske krize, ki preprečuje kompromis delavstva s kapitalom, posebej v najbolj prizadetih panogah. Treba je torej čimprej oživiti borbo proti kapitalistični organizaciji dela, ki naj v praksi vpostavi zvezo med „kako-kje-kaj-za koga proizvodjati“.

Igor Vidmar

fikacijo s prej omenjenimi generalijami. V tej meri je ves njegov zapis osebna ekspresija in le redko kaj drugega. Kaj pa je to takega! V vsej zmedbi bi se lahko odločil vsaj za eno čisto kategorijo – in sicer za prozo, kjer taka „odsotnost distance“ ni noben greh, ampak konstituenta. Toda Darko hoče ostati **filozof**, krona.

„Jezik samoabstrahiranih subjektov povnanjevalne moči“; povnanjevalna moč je nujni pogoj vsake subjektivnosti, rečemo isto kot „ta in ta je storil to in to, v produkciji živi subjekt“ itd. „Moč“ in „povnanjenje“ sta smiselna le kot artikulacija subjektivnosti, če pa bi kdaj pomenila kakorkoli tudi obstoj subjekta brez subjektivnosti (to je brez artikulacije) sta nesmiselna. Samoabstrakcija bi utegnili biti tudi vstopanje v bit subjekta. Pohvala zanj, ki se je dokopal do takega jezika, kajti s tem dokazuje, da popolnoma determinira „vse“, da mu je „vse“ predmetno. To je resnično najslabša religija vseh časov, je ne-religija. Je tudi grozljivo in Darko se v tem približuje grozi rabljev Roze Luxemburg. Adekvatnost totalizirajočega spoznanja (klafeto dol pred pojmom totalnosti) je mogoča v dveh smereh: ena je eksplozija revolucionarne subjektivnosti, druga pa shizofrenija, povratek na subjektivnost stvari, na najnižjo mogočo raven subjektivnosti, kjer se človek še ne spremeni v stvar (o tem pri Cooperju, jaz le povzemam).

Res je, osvobajanje (s tem tudi svobodno govorjenje) ima svoj lastni prostor, v tem smislu je ezoterično za okolico, za katero stvari privzemajo videz subjektivnosti (to je pri Štrajnu njihova „objektivna“ funkcija“). Toda za jezik je edina vesela igra medij sam in to bistveno opredeljeni medij. Prostodušno čutenje medija kot „odsotnost distance“ pelje do Mallarmeja (vzeto iz Benjamina). Res je tudi, da smo takemu jeziku potem kos samo še z „otožnostjo“, če naj je to metafora za popolno izgubo jezikovne predmetnosti, ki je potem nedomeščena s konfuznim „čutenjem“ jezika. Po stopnji otožnosti prepoznavamo stopnjo krivde. Postavil sem se na stran, ki jo Darko obtožuje. „Mišljenjsko in dejansko potepuštvu“ ostaja zaprto v krog meščanske svobode.

4

Angeli so lutke, ki se brez jaje potikajo okoli starega strašila – boga. Človek kot bitje (kako pa?) ustvarja jezik, v njem je nastanjen samo zaradi omejenosti lingvistike. Darko, v tem si nasedel jezikoznanskim demagogom, ki med (priroda+stvari+ljudi) in posameznika postavlja jezik. Tako v osnovi zgrešeno vprašanje, naj je mišljeno še tako metaforično, postavlja „poimenovanje“ za osrednje vprašanje. Dobri lingvisti, ki ne opletajo preveč s filozofijo, mislijo pod „jezikom stvari“ njihovo konkretizacijo biti, njihovo bistveno kategoriziranje. Do te meje dosepevata znanost in filozofija kot a posteriori dejstvi. „Doživeti“ (priroda+stvari+ljudi) iz položaja neopazovanja je čisto nasprotje od potepuštvu, ki je gibanje na ustali vodi jezika. To „doživetje“ (doživeti se lahko razume kot nekaj časa živeti kar tako, potem pa pride od zunaj nekaj drugega; je pravniji izraz za percepcijo fetišev) je namreč izvorna kreacija jezika, neposredno povezana s človekovo produkcijo in samoprodukcijo. Bodimo kratki: poimenovanje stvari je iluzija v radikalni družbeni delitvi dela, kjer je kraljevanje nad jezikom duhovni smoter posebnega razreda. Znotraj te odtujene eksistence pa nahajamo idealizacije „čilega jezika“.

Klateštvo nastaja samo v funkciji krivde, je njena personifikacija, kar lahko sklepamo tudi iz see–see–riderske zgodbe. Pri prodiranju v kraje, kjer je sploh še mogoče potepuštvu, le-to nosi s sabo strup „obstoječe svetovne forme“. Je zastojarski turizem. So jeziki, ki nimajo imen za nekatere barve. Klateštvo kot predhodnica imperializma (je determinirano po tem imperializmu) je omogočilo, da so ti jeziki bolj ali manj sprejeli din – standarde. Ne jočem zaradi takega razvoja, ker je zaradi standardiziranih avtomobilskih barv potrebno poznati imena vseh barv, ponavljam le za T.S. Eliotom: Ni pomembno, če smo izgubili religijo, pomembno je, da ne izgubimo religiozne senzibilnosti. V tem smislu, da je kot element človeške kulture zelo pomembno tudi „doživetje“.

Klateštvo je notorno meščanske narave, če je opredeljeno politično. Toda zadnjič sem videl čudaškega Naceta, ki se je klatil z našim lokalcem: Nace je tista druga oblika klateštva, ki udarja na mentalno plat. Vreščal je, govoril bedarije, igral na orglice, pil iz flaške za dvojni ce vsem v zabavo. Nace je bradat in bog–pomagaj–kako oblečen potepuh. Bilo me je groza, kako je Nace razkrival meščanskost sveta nas bednih, ki se nam ni ljubilo pešačiti. Za njega je bilo to indijanstvo, napraviti iz koristne institucije lokalnega avtobusa farso.

Iz posesivnega sveta so bežali tudi neposivni tipi, kot so bile recimo kurbe, zločinci... vsem se je neznansko mudilo obdržati svojo svobodo privatnika.

Danes se edino splača biti indijanec, ker tako ali tako kratko traja. Kratkotrajnost je znak, da se stvari spreminjajo v neki nedoločeni smeri. Potek je tragičen v vsakem trenutku. Nasproti klateštvu postavljam sprejemanje tragike, osnovnega obrazca naše nasledene krščanske kulture. To je dimenzija na trajanje.

5

O drugih zapisih ne bom govoril, samo o tem v osmi-deveti številki tribune, tudi ne o točki II. Le rečem, da take stvari pišemo v dnevnike, so preveč samozadovoljne. Kaj pa si mogel reči o Andyju Warholu?

MPUNGI

LIJA JANA:

ALI, KAKO SE ŽE REČE

Ko pa pade zima in mrz, ni več nobenega see+see-riderstva. Potem gre za ukvarjanje s tem mrazom samim in s to zimo in ni več nobenega potepuštvu, ker je to vse, kar je. In samo nekdo pri topli mizici doma s prijaznim strojkom ali pa v hotelu med napetim službenim potovanjem bi lahko rekel, ah, ti potepuhi, kako je fino, če si takšenle in kako je sploh fino, če oni so. Potepuhi (ali klateži ali kaj, če sploh že kaj) pa so čisto drugačno razpoloženi. Blazno bipolarno in zares samo v odnosu do tega, kar je treba v trenutku storiti. Oni krvavo živijo svoje dogajanje in nič ne vedo, da je v tem dogajanju kri in da je svet zato lepši in bolj bogat na doživljanju, ker oni so in ga krasijo s svojim zaresnim begom ali pa jezo ali pa žalostjo. Vedno je tako, da eni živijo čvrsto prozaičnost, ki nima nobene reže več – preveč je skondenzirana po pripeki in mrazu v preriji in samo včasih se prikrade kakšna pokončevalska misel o nostalgicnem dogodku nedovoljene lirčnosti, za katero plačujejo svoje klateško življenje; drugi, drugi pa doživljajo čustveno polnost te razpoke v svojem varovalnem svetu posrane demokratične večine in tudi na svoj način še dodatno krasijo ta svet, da le ni praveč avromatičen ali enodimenzionalen. In lahko se zgodi, da kdaj takšen prebrisan uvidevnež sreča pravega potepuha in se potepa z njim po preriji, dokler sije prijazno sonce in je vse še kar elegantno in lomi vabeči horizont ustaljenost njegove zavarovane duše. Potem pa pride zima ali pa huda pripeka in zgodbeva se samo še to, kar je treba v trenutku storiti in prebrisanec jo pobriše nazaj med zidove svojega logosa, hladnega, pa vendar ne preveč mrzlega, zanesljivo širokega za lastno pri-merno manipulacijo. Bogat spomin in obogateno doživljanje, vse to pa še ostane, in lahko se spominja in si misli, da je kako zares izmeril pisanost tega sveta, ki zanj drugi sploh ne vedo. In intendirna na klateže in nostalgicno trza ob raznih ameriških prikazih in skromno spredalčkano živi svoj obogateni primer, kar skupaj s podvigi prestižne, oh ne, uveljavljene družbanosti. In piše razprte stavke, da sam ne bi bil preveč demokratično posran. In tako zadobi teoretično distanco, ki šele uveljavlja njegovo pisanje.

EKOLOGIJA DRUŽBENEGA PROSTORA IN URBANIZEM

Predzgodovinska totaliteta narave in človeka izginja z ustvarjanjem zgodovinskega prostora bivanja, z ustvarjanjem mesta.

Stvarnost prostora sedanjosti je determinirana in prezentirana z zaprti strukturo meščanske kulture. Ze sprejeti pojem kulture, vsota realiziranih pridobitev naroda ali družbe, kjer se podarja utilitarna, funkcionalna in socializatorska funkcija kulture, zakriva bistvo družbene strukture, mistificira možnost radikalne spremembe; kot možno, boljše, lepše in končno človeško, se stalno ponavlja slika ideologizirane preteklosti meščanskega človeka.

Apokaliptična vizija, vedno prisotna, v zgodovini predstavljena s simboličnimi znaki, dobiya danes, v trenutku dominacije urbano-industrijskega kompleksa realno podobo; apokalipsa iz sfere magičnega in mitskega, prehaja v sfero znanosti.

Znanost o odnosu človeka in prostora in o oblikovanju prostora, urbanizem, soočena z delom sfere človeškega bitja, nastaja ne z zavestjo o ogroženosti človeka, temveč z zavestjo o ogroženosti učinkovitega funkcioniranja obstoječega družbenega sistema, z zavestjo o ogroženosti meščanskega sveta.

Obstoječa predstava človeškega habitata je ideologizirana predstava družbene stvarnosti, je del izkušnje vladajočega razreda in je le del realnosti. Ideologija predstavlja poseben interes; ohraniti obstoječe odnose na planetarnem nivoju, saj vsi živimo na „vesoljni ladji Zemlji“. Urbanizem, ekologija družbenega prostora ni samo praksa v službi vladajočega razreda, temveč je praksa vladajočega razreda. Znanost s svojo neoporečno avtoriteto služi v nasprotju posameznikov, skupin in razredov, kot arbitrarni instrument in je nosilka ideološke moči, s katero vladajoči razred, nosilec ekonomske in politične moči znotraj vzpostavljenega institucionalnega reda „opravičuje“ lastne represivne akcije.

Priče smo krizi, ki je rezultat krize določene družbene prakse, v vsej njeni razsežnosti, krize, ki je skupna vsem družbenim sistemom, kjer vlada logika industrijskega in industrijsko-urbanega sistema, kapitalističnih in socialističnih družb, kjer je industrijska rast fiksirana sila, povzdignjena na nivo osnovne sile, ki omogoča človekovo eksistenco; družbena sila postaja „naravna“ sila. Urbanizem ne prehaja pozitivitete in pragmatičnosti prakse, ki jo lahko definiramo kot „repetitivna praksa, kjer se vedno ponavlja ena in ista dejavnost znotraj determiniranega ciklusa.“

Ne predoča se kriza celotnega družbenega sistema, izločajo se le posamezni deli iz konteksta celote, identificirajo se posamezne krize (urbana, ekološka, kriza izobraževanja), ki se privajajo na operativno in instrumentalno krizo upravljanja in krizo instrumentov. Fetišizirana celota meščanske družbe ostaja nedotaknjena.

Urbanisti niso ozki specialisti, kot se pogosto trdi, in ne izhajajo iz splošne teorije o družbi in človeku. Ta misel, bolj pejorativna kot kritična, ne presega ideologije urbanizma in je sama ideološka.

V kontinuiteti razvoja teorije urbanizma meščanske družbe se pojavlja paralela z razvojem sociološke misli meščanske družbe. Paralelizem med družbo in biološkim organizmom je osnova sociološke in urbanistične teorije in je prisoten že v začetku oblikovanja obeh znanosti ter je kot izhodišče koncipiran tudi v sodobnih teorijah planiranja. Načrti E. Howard-a in P. Geddes-a (Garden Cities), v devetnajstem stoletju, so ekvivalent Spencer-jevi organizacijski teoriji družbe. Omenjeni načrti mest odražajo družbene odnose, ki so sprejeti kot večni, povzdiguje se obstoječe „z metafizičnim opravičilom, enostavno zato ker so“.

Sistemska teorija v urbanizmu in strukturalno-funkcionalna teorija v sociologiji sta ekvivalentni. Teoriji poudarjata misel o normalnem ali naravnem (organskem) stanju mest in družbe. Sistemska teorija v urbanizmu predstavlja sofisticirano obliko teorije „organske analogije“; vrši se direktna analogija med živalskim in rastlinskim svetom ter družbo.

J. B. McLoughlin v knjigi „Urban and Regional Planning – a system approach“ prikazuje metodologijo planiranja zasnovano na sistemski teoriji. Z analizo osnovnih pojmovnih izhodišč, ki so osnova McLoughlinovega procesa spoznanja in predlogov o oblikovanju prostora, z analizo predstav in predpostavk o človeku in družbi, je možna jasna identifikacija splošne družbene teorije, ki je osnova opisane metodologije planiranja. V prvem poglavju pod naslovom „Man and his Ecological Setting“ McLoughlin podaja splošna izhodišča, stališča o človeku, njegovem okolju, o možnostih oblikovanja ekološko uravnovešene celote. McLoughlin prevaja družbo na eko-sistem v katerem identificira tri procese:

sukcesivno diverzifikacijo in povečanje kompleksnosti vlog funkcij in vsebin, znotraj katerih te vloge delujejo

Kot posledico naše velike sposobnosti kreiranja posebnega naselja (Habitat-naravni dom) za velik razpon vlog, prilagajanjem fizičnemu prostoru ali z direktno adaptacijo prostora

evolucija bogatih različic komiciranja, ki jih rabimo in uporabljamo z namenom povečanja lociranih dejavnosti

Esencialni pojav ali gonilna sila, modus operandi sistema je tekmovalno obnašanje (competitive behavior). V skladu s tezo gonilni sili postaja družben pojav, ki je pogojen z delitvijo dela naraven, nosilec splošne človeške vrednosti. Z identifikacijo eko-sistema in družbe McLoughlin istoveti meščansko družbo z naravnim in človeškim. V preobletki sistemske teorije, kot izhodišča sodobne metodologije planiranja, odkrivamo socijal-darvinizem, „zoologiziranje človeka“, družbeno teorijo, ki definira človeka kot bitje impulza in reakcije, akcija človeka pa se kaže kot adaptacija obstoječemu.

Misel ostaja le na površini pojavnosti, ne odkriva pa bistva družbene

strukture pojavnosti stran stvari, v kateri se stvar prikazuje in prikriva, se jemlje za samo bistvo, tako da izginja razlika med pojavom in bistvom. Človek, ki je le del sistema, v katerem prepeval določeno funkcijo, je predstavljen kot ideal, kot večno veljavna norma, je bitje meščanske družbe, je meščanski človek.

Moraliziranje in humanitarnost, ti stalni spremljevalki liberalnega meščana, sta prisotni tudi pri McLoughlinu, ki soočen „s strašno resnico o bedi velikega števila ljudi“, upa:

let us hope that the paternalistic and guilty concern of the few rich nations for the multitudinous poor is only the beginning of long sustained and more fundamental attack on the problem.

Le konkretne in definirane potrebe industrijsko-urbanega sistema, konkretna dela in dejavnosti v odnosu do narave in človeka, jasno odkrivajo ideološke aspekte urbanizma, stvarne odnose v družbi in intencije vladajočega razreda.

Sigurnost je najvišji socialni pojem gradnjanskega društva, pojem policije, da čitavo društvo postoji samo zato, da vsakom členu garantira održanje njegove ličnosti, njegovih prava i njegova vlasništva.

K. Marx

Urbanizem se v meščanski družbi pojavlja kot stvarna potreba sredi devetnajstega in na začetku dvajsetega stoletja, z ogroženostjo učinkovitosti industrijskega sistema. Tovarniško taborišče, mesto devetnajstega stoletja, s svojo nekontrolirano rastjo ogroža daljni industrijski razvoj, hkrati pa ogroža tudi stanovanjska naselja meščanskega razreda.

Arhitekt R.A.Pope na prvi konferenci o planiranju mest v ZDA leta 1900 izjavlja:

...city planning through removing the laboring classes from congested districts promotes industrial efficiency. This increased efficiency comes from the greater health that the ample sunshine and the fresh air which is secured to the city; the health that results from contentment with the more attractive surroundings with their trees, their flowers, and their playgrounds... for in the final accounting does not their (the upper classes) prosperity depend upon that of the lower classes?

L. B. Johnson, predsednik ZDA leta 1966 ponavlja podobne misli:

The city is the great and complex organization in which business and production must be carried out. If the city is inefficient, doing business is inefficient and costly.

Potreba po učinkovitosti se v sodobni urbanistični praksi manifestira z poudarjanjem gibanja in interkomunikacije, kot osnovne funkcije mesta. Kot posledica ogroženosti stanovanjskega prostora meščanskega razreda, se potreba po varnosti prostora konkretizira že zelo zgodaj, „suburbanizacija“ (suburbanisation) na začetku dvajsetega stoletja predstavlja enega od poskusov zavarovanja. Meščanski razred, v toku zgodovine meščanske družbe, poskuša ustvariti neogrožene oaze-stanovanja. Ena takih sodobnih oaz je, po besedah ameriškega antropologa E.T.Hall-a Marina City v Chicagu:

features that answer the needs of their city dwellers: restaurants, bar, taverns, a supermarket, liquor store, theater, ice skating rink, a bank about basin and even an art gallery. It is safe, protected from weather and possible city violence (you don't need to go outside for anything)

Potrebo po varnosti zelo slikovito prikazuje vsebina reklame za novo „super vas“ v ZDA:

Westlake has no old people, no modern architecture, and no Negroes. Besides, it has no poor, no advertisement hoardings, no overhead wires, no city center... no vulgarity, no visible sex...

Ta poziv lahko dokončamo z besedami:

COME TO LAW AND ORDER
COME TO WESTLAKE COUNTY

Po katastrofalnih posledicah vietnamske vojne se ameriške korporacije, resnični nosilci oblasti in moči obračajo k mestu. Mesto postaja sodobna kolonija korporacij, ki prodirajo v vse pore mestnega življenja, kontrolirajo in upravljajo z programi obnove, stanovanjske gradnje, gradnje cest, z programi izobraževanja; osnovni motiv angažiranja je profit.

Besede Henry Ford-a II: We cannot turn back to a simpler age and a smaller scale. We cannot decide whether or not to rely on big organisations; our only choice is whether they shall be better or worse. If the big ideals are not achieved through our major institutions, they will not be achieved at all.

Življenje v ameriškem mestu predstavlja antagonizem nasilno vzpostavljenega reda, v njegovem konstituiranju aktivno sodelujejo urbanisti in iščejo možnosti svobod-

nega življenja v prostoru. Prostor sodobnega mesta, med drugim določen na osnovi predpostavk in zablod urbanistov omogoča eskalacijo golega nasilja oblasti (policija, vojska). Uporaba sile je vse bolj pogosta saj posredni ideološki instrumenti niso več možni kot kontrolorji realnosti. Kljub temu, da odpor redu in zakonu, ni dosegel nivoja organiziranega in masovnega odpora, ta spontan odpor, ta avantura posameznikov in skupin, krepi Lefebrovu tezo o možni urbani revoluciji. Latinska Amerika je prostor, kjer je urbana gverila jasno izoblikovana oblika revolucionarnega boja. Arhitektura odpora je v svojih najrazličnejših oblikah edino možno sredstvo, bolje rečeno najboljšo sredstvo destrukcije imperijalistične prakse urbanizma, sam prikaz arhitekture odpora zahteva svoj lastni prostor, ki pa presega meje pričujočega zapisa.

Janko Zlodre

SEDMI DEL

Smo po cele večere sloneli na ograji škarpe, ki se je vila nad bregom reke ter prežali na podgane. So se priplazile iz kanala, so malo vohljale, tekle sem in tekle tja, potem so jedle kakšne odpadke, potem smo rekli en—dva—tri in vrgli kamenje dol in so se prestrašile ter histerično planile nazaj v luknje. Nameravali smo sem pa tja kakšno ubiti, ampak nismo nikdar nobene zadeli, res pa je, da smo jih večkrat skoraj zadeli. Ko so bežale v luknje, pa smo se vedno zmagovalsko hahljali.

Enkrat, ko so ostali šli po nove skale, sem ostal sam na preži, naslonjen na ograjo in ko so prišli nazaj, sem rekel, da je prišla ena podgana, vsa krvava in smrtno ranjena, bržčas v agoniji in da je na bregu pila vodo, ampak da je zdaj že izginila, da se je z naporom odplazila nazaj v luknjo. Vsi so mi verjeli in Damir je rekel, ta pa ne bo preživela današnjega dne ter se cvileče zahahljal in smo bili potem sploh cel večer dobre volje.

Potem pa nam je dal stric Viki zračno puško, pa smo zelo radi podgane tudi streljali. Nekoč je Boris eno zadel, pa je padla s skale v vodo in je v vodi ležala na boku in obupno migala. Jo je potem voda odnesla in je nikoli več nismo videli.

Bila je popolnoma srebrne barve.

OSMI DEL

In včasih, ko smo metali kamenje dol na podgane, je mimo prišla Katra z vozičkom, na katerem je bil čeber s pomijami, ki jih je vsak večer pobirala po gostilnah. Se je ustavila in se naslonila na ograjo ter gledala dol. Potem se je odhrknila in pljunila, potem je še nekaj časa stala tam in je rekla, a jo vidiš, potem je spet stala, potem je pa rekla, ja ja, te podgane, in je potegnila voziček, da so pomije pljusknile čez rob ter odšla.

DEVETI DEL

No, pa me je povabil sošolec Anton na obisk. Pa je bilo daleč do njegove vasi in zato sva se peljala kar s kolesi. Tone pazi na Blaža, tako je dejala moja mama, ko sva odhajala, saj veš, da on ni kaj prida kolesar. Gospa, je odvrnil Anton, vse bo v redu. In ko sva prispela, sva se malo posprehodila po hlevu in gledala krave, potem pa šla z vaškimi fantini na skedenj igrat karte. Vmes pa smo malo kramljali, o puncah in take zadeve, pa še sam ne vem, kako je pogovor nanesel na prašiče. In pravi Anton, da so pri njih podgane obžrle neko svinjo pri živem telesu. Kaj imate tudi pri vas podgane, ga začudeno povprašam. Ja, mi odvrne, v hlevu in tam naokrog so. Kaj več tistega dne o podganah nismo več spregovorili.

ZAKLJUČEK

Tako je bilo to, s podganami in mišmi, v času moje mladosti.

novaknjiganovaknjiganovaknjiganovaknjiganovaknjiganovaknjigano

Nekoč — najbrž je bilo kakega večera — so se Blažu sprehajale drobne pesmice po glavi in jih je napisal. In se je Blažu marsikaj pripetilo in je nekatere stvari vedel, nekatere si je pa izmislil in je napisal še kak esej in se je zgodilo, da je napisal knjigo

Blaž Ogorevc: PRISILNO ZRELI PARADIŽNIK

in je knjiga še čisto nova, da kar diši po novem. Knjigo je pa izdal ŠKUC v ediciji problemov. Predgovor je knjigi napisal Pavle Zgaga, opremo ovitka pa je napravil Dušan Krnel — Lila. Knjiga šteje šestinpetdeset strani. Dobite jo za trideset dinarjev na uredništvu Problemov, Ljubljana, Soteska 10, lahko pa jo tudi naročite po pošti in plačate ob povzetju.

novaknjiganovaknjiganovaknjiganovaknjiganovaknjiganovaknjigano

QUODLIBET

ALI RECENZJA BODOČE KNJIGE SEE, SEE RIDER

Zakaj sploh pripominjam? Sedim tukaj v legenski rezidenci brez služabnikov in toliko muhavosti omogoča takole menišenje. Berem fragmente nadrealističnih manifestov v prevodu Jaše Zlobca Lukičevega, tako čudno tuje navkljub patosu in navkljub zagotovljeni večni aktualnosti. Manifeste naj pogrevajo zgodovinarji, ker so (manifesti) samo bergle, predpražniki poezije, na katerih si očistimo blatne čevlje. Zakaj na njihovem mestu ni poezije?

1

„Razpad logike subjekta reduciranega na samega sebe, je razpad njegove emocionalnosti itd.“ (nestilistični, logični popravek). Izgubljanje predmetnosti subjekta je zgodovina njegovega razpadanja, tudi propadanje njegove biti. Logika je okras, v resnici je izvedena iz subjektive biti in bistva. Razpad logike je razpad knjige Gajo Petrovič, Logika, udžbenik za srednje škole. Bom precizen: popolni klateži se uresničujejo šele z giljotino, ko izgubljajo svojo zadnjo predmetnost; izganjalci see—see—riderske subjektivnosti prinašajo novo predmetnost in novo logiko zadovoljeno—tragičnega značaja (kdo je tragična oseba, ljubimec ali prevarani sporog, gudbaj džim ali gudbaj džou?). Sledi (ontološki) poduk: radikalna akcija in oh kako radikalna akcija je porušenje enega samega monogamnega zakona! ki je enak reproduciran vsaj tako potratno kot Warholova Jackie, razcepi harmonijo v skladno disharmonijo, odtod tisto dirkanje na konju. Nič novega, nič novega, samo produkcija neke druge oblike subjekta. Darko, če že hočeš, tudi če je preganjanca na smrt strah, ni njegov beg nič drugega kot majčkena korektura v socialnih statusih in klateštvo se nanjo lepi samo kot popevkarska metafizika (slovenski primer — „nosi hlače strgane . . . potepuh . . . nosi kitaro na rami“ ali pa „to tvoj je grob, vagabund, pozabljen grob, vagabund, in trava čezenj rase“ je tralalalala Fran Milčinski Ježek in Majda Sepe in Slovenska popevka). Na klateških obzorjih je vedno samo staro, dokler bojo klateži opredeljeni po izgnanstvu in izgubljenem domovanju. Kontemplativna nesreča nasproti kontemplativni sreči.

2

„razpad moči racionalizacije“ — s propadom dejavnosti se izgublja subjektivnost, toda to hkrati ni „razpad zgodovine“, ampak njena realizacija. Postaviti nasprotje med senzualnostjo in ljubeznijo pomeni povedati nič: eterična (netelesna, čista) ljubezen je zanikanje čutnosti, toda z eteričnostjo ni nič manj resnična, so tudi take čudne stvari. V kolikor velja to medsebojno zanikanje, je tudi ekspanzija čutnosti odgovor na „meje (lažne) eterične ljubezni“. Najbrž pa ni tako, poznamo Marvellov „pogovor med dušo in telesom“ in to so čisto krščanske konstukcije.

Resnica izgnanega subjekta (to ni razpad, le njegova predmetnost se nadomešča z abstrakti; zaradi pregona človek še ne izgubi svoje subjektivnosti, ker je le-ta v samem dejanju bega) je torej popis dejstev o omejeni svobodi prestrašenega posameznika. Dobro, imamo v strahu vsaj eno indikacijo nesvobode; svoboda se torej začinja zunaj strahu! S tem smo pridobili samo še en psihologizem. Strah je rezultat individualne nesvobode, psihična reakcija na nestorjeno. Strah se namreč pojavlja samo v krogu dejavnosti, ki ne producira nič novega oziroma ki novo vidi le skozi staro (ali drugače — nerazumljeno novo ustvarja metafiziko, metafizika kot strah, ha!).

Se popolnoma strinjam, da razpad subjekta vodi tudi v razpad njegove emocionalnosti, če gre resnično za dokončen razpad, identičen z ohlajanjem trupla. Sicer pa tudi norci obdržijo emocije; včasih jih lahko celo razvijejo samo v stanju norosti, toda to ni nič novega.

3

Darko je torej iz konflikta med prevaranim soprogom in bežičim ljubimcem izbrskal beg, iskanje, strah, jezo, smeh, krivdo kot vsebino samega konflikta. To so generalije takega stanja (splošna vsebina). Hkrati pa pravi, da je namerno ohranjal to strastno identi-

INDUSTRIJSKI SISTEM IN EKOLOGIJA

budući da je nemoguće mijenjati
zbijski svijet,
valja izmjeniti predodžbu o njemu.
Slobodan Drakulić

Industrijski sistem 20. stoletja kot kontekst, v katerem se je pojavila ekologija, postavlja slednji nekoliko drugačno funkcijo, kot pa jo je imela ekologija v prejšnjem stoletju, ko je bila opredeljena v okviru biologije. Glavne karakteristike današnje ekologije so definirane po bistvenih potezah industrijskega sistema samega. Epohalna vseobsežnost sistema in recipročna pomembnost „posameznega“ človeka nakazuje posebno osvetlitev kompleksa „ekoloških problemov“, za katere se zdj, da so tisti destruktivni faktorji, ki bodo zlomili celotni industrijski sistem v planetarnih razsežnosti, oz. spremenili ta sistem, njegovo obstoječo strukturiranost in relacije na vse nivoji, pa tudi v odnosu do okolja oz. narav. Centralno misel te orientacije je jasno povedal že Marx: Če okoliščine oblikujejo človeka, potem je treba človeško oblikovati okoliščine. Ta zahteva je bila implicitno prisotna skozi celotno dogajanje „nemirnih let okoli 68. Pričujejoče razmišljanje je centrirano na visoko razvite industrijske sisteme na Zahodu, kjer je prišlo do izrazitih pojavljanj tega problemskega sklopa.

Industrijski sistem evro-ameriške civilizacije je na nujni poti udejanjenja svojih temeljnih predpostavk: neizbežna rast proizvodnje, tehnične specializacije, blokada neposrednega militarističnega konflikta z balansiranih tekmovalnem v obojevanju ter obrobni vojnam, ki služijo kot verifikacija tega balansa, svetovna delitev dela z ustrežno svetovno delitvijo načina mišljenja, ki ga ta delitev dela pogojuje; znanost in tehnika kot prva produkcijska sila, izpopolnjevanje politehnološke mreže dominacije in kontrole, fetišizacija družbenih odnosov... skratka, v dogajanju te civilizacije gre za tisto temeljno določitev, ki je subsumirana v pojmu progresivne ALIENACIJE. Trditev, da je ta pot „nujna“, implicira predhodno trditev, namreč, da je ta industrijska civilizacija po obsegu svojih sedanjih možnosti sicer ALTERNATIVNA, vendar pa v dejanskem, obstoječem stanju NUJNA, oz. ta civilizacija se v prvi vrsti kaže kot družba reducirani, blokirani možnosti, in zato nujna) nujnost pojmuje kot EDINO možnost, torej kot ne-možnost). Tim. ideologija rasti je oficialni credo industrijskega sistema, ki se kaže v posvetnem ekspanzionizmu: od osvajanja „posameznega“ potrošnika (reklamno snubljenje s pomočjo erotizirane terminologije) do razširitve teritorijev tim. „svobodnega sveta“ (ameriška varianta demokracije). EKSPANZIONIZEM je druga temeljna lastnost industrijskega sistema kot takega, ki je v resni zvezi z odtujitvijo in SAMOODTUITVJO. Zveza med ekspanzionističnim karakterjem industrijskega sistema in alienacijo, ki jo le-ta pogojuje skozi ideologizacijo mehanizmov njegovega stabiliziranja, je premosorazmerna. Industrijski sistem permanentno tendira k eksponentni tehnološki (gr. techne zaobjema tudi pojem umevanja) fragmentalizaciji – tim. specializacija – kot zagotovitvi UČINKOVITEGA delovanja v tekmovalju moči; ideologija tekmovalja je anima agens evro-ameriškega industrijskega sistema. Da industrijski sistem pogojuje družbene odnose, je osnovna, implicitna premisa pričujočega razmišljanja. Ali, povedano drugače, sistem industrijske (re)produkcije PRODUCIRA in REproducira družbeno, alienacijo. Dejstvo „očevidnosti“ je, da je tendenca sistema usmerjena k optimalni stabilizaciji, ki zagotavlja nemoteno funkcioniranje znotraj istih industrijskih odnosov. Tim. teorije integracije nasprotij je tisti transparent, pod katerim se obnavlja (lat. integratio) enotna ideologija celotnega industrijskega sistema, fiktivni model „enakih možnosti“. Ti fiktivni modeli imajo izredno prepričevalno in

pomirjevalno moč, saj v veliki meri temeljijo na možnosti participacije, vendar brez dejanskega vpliva) o tej dimenziji participativnega kapitalizma govori Jonn Gerassi v članku Imperializem in revolucija v Ameriki; publicirano v Dialektika osvobodjenja, Praxis 2-3, 1969); isti fiktivni modeli so prikazani tudi v Poročilu o koristnosti vojne skupine znanstvenikov z Iron Mountaina: Nezaželeni mir; MK 1969, Ljubljana). Kot družba blokirani možnosti je industrijskemu sistemu inherentna (re)produkcija fiktivnih modelov (svoje lastne) iz-popolnosti in neproblematičnosti (potrebnosti.) V tej „integraciji nasprotij“ imajo masovne komunikacije, vsebinsko strukturirane v piramidalno shemo, eno izmed kardinalnih vlog v stabiliziranju (integriranju) protislovij, in to v planetarnih razsežnostih. Tej nalogi ustreza tudi pomensko polje lingvistike masovni „informativnih“ sistemov, ki ob „neposredni“ (re)produkciji oblikujejo in učvrščujejo šablone operacijskih strukturalnih mišljenja. Logiki eksponentne rasti industrijskega sistema „sledi“ linearna logika specializiranega mišljenja.

Da se povrnemo k naslovni trditvi pričujočega razmišljanja, se ustavimo pri zgoraj omenjenemu problemskem sklopu. Tim. informacije o „ekološkem“ stanju posamezne dežele so v takšni meri reducirane na nujnost

blagovnega zapisa, da so nujno pol-informacije, in kot take fragmentarne, enodimenzionalne. V tem fragmentarnem polju razumevanja so kompetentni strokovnjaki.

Centralna teža apologetskega karakterja ekologije pa je naslednja: nasproti, ki so v posamezni družbi „uspešno“ zakrita (integracija in fiktivni modeli), so z obstoječo „ekološko zavestjo“ DISLOCIRANA na naravo (Physis), ki naj bi bila tisto resnično, dejansko polje odkritih protislovij te iste družbe. Z DISLOKACIJO družbenih protislovij se dogodi njihova MISTIFIKACIJA in parafrazirajoč Marxa iz Kritike Heglovega državnega prava bi lahko rekli, da so vse skrivnosti razrešene v SANTA CASA ECOLOGIAE, oz. kot se temu v Ameriki pravi, „vse oči Amerike so uprte v okolje“ (iz National Wildlife Federation Report, Washington). Ta mistifikacija industrijskega družbenega sistema je obenem njegova „apologetika, ki torej obstaja v pačenju najenostavnejših ekonomskih razmerij in posebej v zatrevanju enotnosti v odnosu do nasprotij“ Marx, MEW, 26. 2-501. Po ekologiji kot institucionalnemu zaščitniku narave so temeljni antagonizmi industrijskega sistema razvidni „še“ v njegovem okolju, kjer naj poteka dejanska pomiritev teh istih protislovij, bodisi s kreiranjem tim. „ekološke zavesti“ (!) ali pa z tehnološkimi investicijami, itd. Teško bi bilo tedaj trditi, da je OBSTOJEČA ekologija „subverzivna znanost“ (A. Franko, TRIBUNA, št. 10, februar 1974); avtor tega teksta (Ekologija kot subverzivna znanost) upravičeno pripominja, da je – vsaj pri nas – nesprijemljiva kot osnovna orientacija jugoslovanskih „ekologov“.

Te tehnološke investicije nastajajo v največji meri ravno v tistih sektorjih industrijskega sistema, ki je glavni povzročevalec destrukcije eko-sistema. Nastal je nov cikel v industrijskem sistemu: proizvodnja – destrukcija („onesnaževanje“) – „čiščenje“ – proizvodnja; tako se perpetuira in ŠIRI obseg akumulacije kapitala oz. profinjenega motiva. Tiste orientacije znotraj „ekološkega gibanja“, ki so usmerjene proti sami ideologiji industrijskega sistema, so hitro in učinkovito blokirane – v imenu „nujnosti objektivnega razvoja“.

Blokada teh orientacij je potisnila „radikalne zahteve“ v resignacijo in akcijsko delovanje ZNOTRAJ institucionalni možnosti industrijskega sistema.

Rapidna rast masovne industrije „ekološke zavesti“ doživlja rentabilno

socializacijo ravno v času študentskih nemirov in eksplicitnih družbenih protislovij okoli leta 68. Hipoteza o „onesnaževanju in hitremu uničevanju okolja“ je bila skozi „mass-media“ lansirana na utečen način „zvižčnega uma“: enotni sovražnik – propadajoče okolje – ZDRUŽUJE človeštvo v enotno fronto, v „alianso med generacijami in sistemi“, kot je to apostrofiral predsednik Nixon „nemirnim“ študentom na Nebraska University (iz National W.F. Report). Možnosti „subverzivnih“ dimenzij ekologije so se zaprle z njeno hitro in legitimno institucionalizacijo, komercializacijo in mistifikacijo protislovij industrijskega sistema, kar je dojemljivo ZNOTRAJ logike sistema INDUSTRIJSKE NUJNOSTI. Ekologija kot „subverzivna znanost“ se je nekoliko dlje ohranila le še v evro-ameriških underground krogih. R. Supek navaja v knjigi „Ova jedina zemlja“ zahteva ameriškega underground časopisa „Rat“: Ali bomo šli naravnost k socialnim koreninam današnje ekološke krize ali pa bomo razočarani z epoho totalitarizma.“ To bi po Supku pomenilo ali Tretjo revolucijo ali pa katastrofo (podnaslov knjige). Militaristične osnove industrijskega sistema (glej knjigo The Foundation of Capitalism Olivera Coxa) so „dovolj učinkoviti porok“, da ostanejo „socialne korenine“ pod zemljo in da deblo industrijskega sistema kljub vsemu raste in se utrjuje znotraj svojih lastnih „zakonitosti“. Industrijski sistem je torej uspešno (logika poslovnosti!) prikazal „težavni položaj človeštva“ (tako Rimski klub) in „našega okolja“; mobilizacija za zaščito okolja je sestavni del totalne mobilizacije v strategiji industrijskega sistema. V ta ideološki koncept spada tudi premostitev „umazane tehnologije“ v „Dežele v razvoju“ pod firmo „ekonomske pomoči“ in odkritih prizadevanj za razširitev teritorijev „svobodnega sveta“; pomiritev notranjih konfliktov z stabilizacijo in okrepljeno dominacijo; tehnološka zaščita okolja in rapidna rast tehnološkega optimizma (značilnost progresivne tehnologizacije družbenih odnosov v visoko razvitih industrijskih sredinah); strah pred uničenem (narave) svetovni razsežnosti kot orodje permanentne mobilizacije; itd. Temeljni ekspanzionizma industrijskega sistema se potrjujejo in opravičujejo z parcialnimi rešitvami (največ tehnološke narave). Vsako spraševanje o njem samem potisne spraševalca v „subverzivnost“ in vprašljivost, Vprašljiva je samo še narava. To „pačenje“ totalitete je najvidnejše ravno v industriji masovne zavesti (in akcije), institucionalna ekologija je „čista vest“ industrijskega sistema in njen apostol Apologet. Označeno v ritualnem jeziku legitimnega mišljenja si te skupine prizadevajo varovati in zaščititi okolje in ga – dopustno ideologiji industrijskega sistema – izboljševati. Tu je preboj apologetike institucionalno itd, nemogoče „zaradi nujnosti objektivnega razvoja“, vendar pa igrajo takšne skupine (od Universal for Survival do tehnoloških šmink) pomembno baby-sitter funkcijo v ideološkem konceptu industrijskega sistema. V mreži politehnološkega kozmosa je tudi tu evidentno narkotiziranje mišljenja in akcije ter njun „predalček“ v planetarnem sistemu industrijske civilizacije.

Nakazani problemski sklop je kot odgovor seveda insuficienten, vendar ni naš namen, servirati jasne definicije, temveč le vprašanje v razmislek.

Jadran Sterle

BLAŽ OGOREVC: MOJI MLADOSTNI SPOMINI NA PODGANE IN MIŠI

PRVI DEL

V naši stari, sivi hiši so včasih, ko smo bili še otroci, živele podgane.

Mama je rekla, da so najbolj sitne jeseni, ko silijo v topla stanovanja.

Največ so se zadrževale spodaj, v tistih vlažnih in temnih prostorih, kjer smo imeli spravljeno razno šaro. Francelj, ki je v delavnici previjal generatorje, je rekel, da jih je ponoči večkrat slišal, kako so cvilile.

Nekoč sem ravno sral. Straniščna vrata sem pustil odprta in zamišljeno zrl v staro šaro, ki je v neredu ležala po verandi. Pa pride iz tiste svinjarije ena podgana in me gleda. Je imela majhne črne svetleče oči, ki jih je nepremično uprla vame. Potem sem se je pričel bati, ker je kar stala tam in me gledala. Da bi jo pregnal, sem zavpil, ona pa nič, me samo gleda. Postalo me je groza. Še enkrat zakričim, pa spet nič. Se samo nepremično gledava. To je trajalo mogoče še kakšno minuto. Potem pa se je podgana počasi obrnila in tiho izginila nazaj med smeti.

Bog ve, kaj je takrat ta podgana hotela?

Pozneje, ko smo morali tisto svinjarijo očistiti, smo odkrili v spodnjih plasteh smeti dve trupli podgan: sta bili popolnoma izsušeni, že čisto tanki, s spačenimi, v grozi raztegnjenimi gobčki in zglijeni kot kakšne stare, obrabljene denarnice.

DRUGI DEL

Se je vtihotapila v naše stanovanje neka miš. In smo jo pričeli loviti. Prišla je tudi sosedka Micka, kajti ona se je razumela na miši. Mi otroci smo stali pri strani, ker smo se malo bali, le Janez, najstarejši, je pomagal mami in Micki. Je miš zbežala ispod divana in se skrila za omaro. Ampak tam jo je Janez prebodl z zlomljenim ročajem metle. Potem so jo potegnili ven in vsi smo jo gledali. Ne morem se natanko spomniti, kakšno je bilo mišje truplo, ampak Micka je govorila, tole je špicmuh, take so najbolj nevarne. Janez je bil zelo ponosen, ker je ubil špicmuha. Pa tudi mama je bila zadovoljna, kajti mislila je, še malo, da Janez zraste, pa bomo spet imeli moškega pri hiši, moškega, na katerega se bomo lahko naslonili.

Pozneje sem še večkrat razmišljal o tem špicmuhu. Predvsem se mi je zdelo čudno ime „Špicmuh“.

TRETI DEL

Včasih zvečer pa nam je mama pravila, da se je nekoč, kmalu po svobodi, od nekod pritepla v naše stanovanje podgana. Menda se je priplazila iz kanalov, ki so bili speljani pod mesarijo v sosednji hiši. Ponoči je baje grozno razbijala in povzročala tak hrup, da se sploh ni dalo spat. Potem pa ji je naš oče nastavil past, za vabo pa

popekel malo slanine, kajti to baje te živali obožujejo. Naslednji večer pa se je ujela. Stena v tisti mali sobici, kjer se je obesil stric Jakob, ker tam se je to dogodilo, je bila tako pobrizgana s krvjo, da so jo morali na novo prepleškati in mama je rekla, da je bila ta podgana velika kot kakšen maček.

ČETRTI DEL

In so se naselili bosanci v prostore, kjer je bil včasih mlin, pa niso bili preveč čisti. Vse smeti in odpadke, celo drek, so metali kar skozi okno na breg reke. In kadar smo se šli igrat k vodi, smo morali iti pod njihovimi okni.

Je bil vroč dan in sem se šel kopat. Ko sem stopal čez tiste smrdeče kupe, mi je pod nogo nekaj zahreščalo, ali če naj se lepše izrazim, resknilo. Občutek pod podplatom je bil mehak in dlakast. Ves prestrašen sem hitro dvignil nogo in opazil, da sem stopil na crknjeno miš. Stresel sem se od gnusa. In sem si pral nogo v vodi in sem si drgnil podplat ob pesek, pa ni nič pomagalo, občutek umazanosti in gnusa je kar ostal.

Ko sem šel domov, sem si tisto miš še enkrat ogledal; je čisto mirno ležala tam med krvavimi damskimi vložki in olupki krompirja.

Noga pa se mi je še par dni gnusila.

PETI DEL

Nekoč smo sedeli ob vodi in kurili, pa že noč je bila. In smo se razgovarjali, kako bi bilo, če bi slučajno prišel Nikita Hruščov v Škofjo Loko in bi padel čez Kapucinarski most, pa ne bi znal plavati in bi ga mi rešili, pa bi potem rekel, da vsakemu ispolni tri želje in je Rok ravno rekel, da bi si zaželel čredo dirkalnih konj, takrat pa je kar na lepem priletela od istoka kanalov sem ena podgana in mi preskočila nogo ter izginila v lapuhu na drugi strani, tako da se je en list še dolgo tresel. Sem takoj zavpil podgana, a so me vsi samo začudeno pogledali in rekli, da imam privide in da sem malo trapast. Ampak jaz sem prepričan, da je bila res podgana, saj sem natanko čutil drobne krempljce na stegnu. In še danes se mi zdi čudno, kako to, da tiste podgane ni prav nihče drug videl.

ŠESTI DEL

Tam čez vodo pa je bil breg, kot sem že prej omenil, poraščen z ogromnimi lapuhi in tam so se iztekali kanali in tam so živele podgane v zavidljivih količinah. Pa se mi je sanjalo, da smo stali na bregu in metali kamenje tja čez. In se prično lapuhi majati in so se vedno bolj majali pa plane ven neka ogromna podgana in skoči v vodo in plava proti nam. Je bila vsaj tako velika kot kakšen konj, a še bolj debela in v vodi se ji je mastna dlaka sprijemala v čopke. In Štrus je zatulil, na zdaj pa imamo, zdaj nas lovi podganji kralj. Podgana pa je bredla reko in je bila vedno bližje in se je grozeče hahljala.

nek črv
z nekim imenom
si je v jabolku uredil sobico
v njej mu je toplo
in lepo sladko

ko pa pridem
ugriznem v jabolko
in okusim nekaj grenkega
nekaj kar je treba
ven pljuniti

KRALJEVIČ

kraljevič
kraljevič
ali si tudi ti
marko

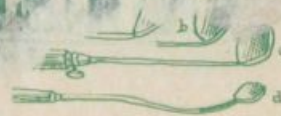
PRIDE

da me zdramiš
ko pride tako

OGORČENJE

ogorčenje

največ pesmi napisem
kadar nimam časa za pisanje

če stopiš na prste
če te ni doma
če ne moreš več
in tudi sicer
(potem je vse dobro)
(če stopiš
če te ni
če ne
(in tudi sicer

KAMNI

besele
ki se ne izgovarjajo
veter nalahno valovi
morje
kako je kaj s tabo

HOCEM BITI

s tabo
so težave
ali je le besedna igra
ali je res

STEMNILO SE JE. TREBA BO PRIŽGATI LUČ.

stanovala sem pri ženski
ki mi ni dala miru
pa pika
morala sem ji kupovati kruh.
vedno ji je smrdel po mojih rokah.
vsak večer se je namenila, da bo šla zjutraj
na sprehod, da me bo že poklicala.
morala sem ji priskrbeti grobni kamen.
lahko se zgodi, da ostaneš za vedno
brez
morala sem z njo kupovati obleko, ki naj bi jo oblekla
v krsti.
lahko se zgodi, da ostaneš
grdo oblečen
morala sem ji svetovati, kakšna naj zgloda po smrti.
drobčkane rožice na temni podlagi
ali enobarvno
in strinjala sem se z njo.
da danes človek nima nobenega veselja.
po izbruhu svobode.
po izbruhu svobode.
(neštokrat sem že hotela to napisati
po izbruhu svobode)
po izbruhu svobode
po izbruhu svobode

MISKA

misliš da mislim nate
ko me je mišk strah

V JUTRANJI HALJI

nimam jutranje halje

VZEMI RINKICO

rinkico talam
rinkico talam
tebi jo dam
rinkico talam
rinkico talam
tebi jo dam
rinkico talam
rinkico
vzemi me s seboj

RECE SE

hrepnim po bombnem napadu
reče se
vsak dan
ljubim svojega letavca
reče se
ptiču
naj gre lepo v svojo kletko
kot smo se domenili

IFIGENIJA

ZAGORIČNIK

OB TABORNEM OGNJU

KJE PA DOBIŠ TAKO LEPE POSODE

da so lasje navadna trava
da so čevlji eni čolni

čas je
da se grem zakopat
v mehke blazine

HRIBI SO LETOS BREZ SNEGA

ob večerih je še kar
nekako v redu
oddahnjeno
nekako preloženo
ampak potem
v določenem smislu
samo nakazano
tisto o vstajanju
v suženjstvo
tista gorata melodija
kot bi bilo zakleto

jutrišnji dan že od včeraj zvečer

PEJMO KRTA UBIT
K'NM ŽIVCE ŽRE

črni krtek mehki
si zaril se v zemljo mehko
črno
sanjal sanje mehke
sladke
črve jedel noč in dan
si naletel na vprašanje
si naletel na zapreke
kje so tiste tvoje sanje
mehke
sladke
črne črve jedel
noč in dan

LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI MLAD

knjiga je narobe napisana
če narobe stoji na polici

O KUZKU IN O MUCI

z barja
pridejo ptiči
do sem
glasovi
puhasti
po cestah
rdeči avtomobili na skrivaj
zasedeni

BLODNJE

popila sem preveč kave
zdaj mislim da sem pokrita
z znamenitim pismom
ki ga je levstik pisal jurčiču
ampak to samo mimo grede

HOTELA SEM ŽE NEHATI

ampak nehala bom že še lahko

ZA ROJSTNI DAN

vsako jesen nabiram kostanj
vsako pomlad nabiram zvončke
in vsakič
mislim
kako je res tako

VEČERNA ŠOLA

čas si je treba vzeti
od ust si ga je treba odtrgati

VREMENSKA NAPOVED

če ne moreš priti na obisk
se vidiva drug teden

IZVIR
SRCE PUŠCAVE

kako dobro veš
kaj mi je všeč

všeč mi je kako
dobro kaj veš

NARODNA

kdo poje
po hodniku
kdo trka mi
na vrata

SKOZI OKNO RASTE AJDA

pa le poglej
če moreš

pa le plavaj
če ti veter da

veš tako mi je
dobro kar všeč

DEKLE JE PO VODO ŠLO

mala roža roža
roža mamina
očka jo boža
v zobe jo da

RADA IMAM SLADKO

iz ust v usta
izročilo

NIKOGAR NI DOMA

kaj bi kopali z roko
po čelu po laseh
prostranih
kaj bi s prsti se igrali
sej sej sej

ALI SE BORIS PROTI NASPROTNIKU
ALI IGRAŠ Z NJIM

rastline je treba ljubiti
rastline
rastline rastejo

Z MARTINOM KRPANOM
NA KONEC SVETA

redovnico štiti red